UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XLVII. De prudentia secundum se.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72772

Visual Library

¶ *Super quaeſt. quadrageſimaſeptima articulum prim um.*

IN queſt. 47. ubi incipit quartus huius operis tractatus, in ar.1. in reſponſione ad terrtium, aduerte differentiam inter artem, & prudentiam, quòd licet utraque ordinetur ad opus, & in hoc eodem fine conueniant: quia totius practicę rationis, quę comprehendit artem & prudentiam, finis eſt op⁹, differentia tamen inter eas eſt, quòd applicatio ad opus eſt ab ipſa prudentia: applicatio autem artis nō eſt ab ipſa arte. Non enim ars medicinæ applicat ſe ad ſanandum, ſed, ut dicitur 9. Metaphyſico. applicatur ab electione, quæ eſt intrinſeca ab arte. Prudentia autē applicat ſeipſam ad opera: quia ipſe actus uoluntatis, qui eſt uti ipſamet, ad prudentiæ rationem ſpectat, quę in ratione eſt, non abſolute, ſed ut mouetur a uoluntate, ſicut & præceptum. Et hinc fit, ut applicari, uel non applicari ad opus uoluntarie, non uituperet artem: ſed prudentiam. Neque enim minus doctus medicus cenſetur qui noluit, quando oportuit, ſanare: ſed minus prudens habetur, qui quando oportet, ubi oportet &c. non uult exequi a ſe, uel alio, quę executioni eſſent mandāda. Et quia accidentia imitantur ſubſtantiam, ſicut de ipſa ſubſtantia applicationis ad opus dictum eſt: ita de qualitate applicationis contingit, ut ſcilicet taliter applicari ad opus, puta, male, ſi uoluntarie fiat, artem non uituperat, ſed prudentiam, tamquam artis peccatum ſit id ſolum, quod in defectu cognitionis conſiſtit: prudentię autem & id, quod in cognitione, & id quod in appetitus defectu conſiſtit. Propter quod ars eſt contrariorum, ut medicina ſani, & ęgri. Prudentia autem non

QVAESTIO XLVII.

De prudentia ſecundum ſe, in ſexdecim articulos diuiſa.

CONSEQVENTER poſt uirtutes theologicas primò conſiderandum eſt circa uirtutes cardinales de prudētia. Et primò, de prudentia ſecundū ſe: ſecundò, de partib. ei⁹: tertiò, de dono ei correſpōdē te: quartò, de uitiis oppoſitis: quītō, de pceptis ad hoc ptinētibus.

CIRCA primum quæruntur ſexdecim.

¶ Primò, Vtrum prudentia ſit in uoluntate, uel in ratione.

¶ Secundò, Si eſt in ratione, vtrū in practica tantum, uel etiam in ſpeculatiua.

¶ Tertiò, Vtrum ſit cognoſcitiua ſingularium.

¶ Quartò, Vtrum ſit uirtus.

¶ Quintò, Vtrū ſit uirt⁹ ſpecialis.

¶ Sextò, Vtrum præſtituat finem uirtutibus moralibus.

¶ Septimò, vtrum conſtituat medium in eis.

¶ Octauò, Vtrum pręcipere ſit proprius actus eius.

¶ Nonò, Vtrum ſolicitudo, uel uigilantia pertineat ad prudentiam.

¶ Decimò, Vtrum prudentia ſe extendat ad regimen multiudinis.

¶ Vndecimò, Vtrum prudentia, quæ eſt reſpectu boni proprii, ſit eadem ſpecie cum ea, quæ ſe extendit ad bonum commune.

¶ Duodecimò, Vtrum prudentia ſit in ſubditis, an ſolum ī principibus.

¶ Tertiodecimò, Vtrum inueniatur in malis.

¶ Quartodecimò, Vtrum inueniatur in omnibus bonis.

¶ Quintodecimò, Vtrum inſit nobis a natura.

¶ Sextodecimò, Vtrum perdatur per obliuionem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum prudentia ſit in ui cognoſcitiua, an in appetitiua.

AD PRIMVM ſic proceditur: Videtur, quòd prudētia nō ſit in ui cognoſcitiua, ſed in ui appetitiua. Dicit.n.* Au. in li. de moribus Eccleſię. Prudētia eſt amor, ea, quib⁹ adiuuatur ab eis quibus impeditur, ſagaciter eligens: ſed amor non eſt in ui cognoſcitiua, ſed in appetitiua. ergo prudentia eſt in ui appetitiua.

¶ 2 Præt. Si cut ex prędicta diffinitione apparet, ad prudētiā ptinet eligere ſagaciter: ſed electio eſt actus appetitiuæ uirtutis, ut ſupra† habitum eſt. ergo prudentia non eſt in ui cognoſcitiua, ſed in ui appetitiua. [† q.15. ar.1.]

¶ 3 Præt. †Philoſ. dicit in 6. Ethi. quòd in arte quidem uolens peccans, eligibilior eſt, circa prudentiam autē minus, quemadmodum & circa uirtutes: ſed uirtutes morales, de quibus ibi loquitur, ſunt in parte appetitiua, ars autem in ratione. ergo prudentia magis eſt in parte appetitiua, quàm in ratione. [† Ca.5.to.5. non multum a fine.]

SED CONTRA eſt, qđ* Aug. dicit in li. 83. q. Prudentia eſt cognitio rerum appetendarum, & fugiēdarū. [Lib 83.q.61. tom.4.]

RESPON. Dicendum, ꝙ ſicut* Iſidorus dicit in li. Etymol. prudens dicitur, quaſi porro uidens. Perſpicax.n. eſt, & incertorum uidet caſus: uiſio autem nō eſt uirtutis appetitiuæ, ſed cognoſcitiuæ. Vñ manifeſtum eſt, ꝙ prudentia directe pertinet ad uim cognoſcitiuam, non autem ad uim ſenſitiuam: quia per eā cognoſcimus ſolum ea, quæ pręſtò ſunt, & ſenſibus offerūtur. Cognoſcere aūt futura ex pſentibus, uel præteritis, quod pertinet ad prudentiam, proprie rationis eſt, quia hoc per quandam collationē agitur. Vnde relinquitur ꝙ prudētia proprie ſit in ratione. [Li.10.c.15.in cipit, Prudens, 1 prin.]

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd ſicut ſupra* dictum eſt, uoluntas mouet omnes potentias ad ſuos actus. Primus aūt actus appetitiuæ uirtutis eſt amor, ut ſupra* dictū ē. Sic ergo prudētia dr̄ eſſe amor non qdē eſſentialiter, ſed inquātū amor mouet ad actum prudētiæ. Vñ & poſtea ſubdit† Aug. ꝙ prudētia ē amor bñ diſcernēs ea, qbus adiuuet ad tēdēdū ī Deū ab his, quibus impediri pōt. Dicitur autem amor diſcernere, inquantū mouet rōnem ad diſcernendū. [1.2.q.82. artic.4.] [1.2.q.25. ar. 1.& 2.] [† Eodem li. & ca. citatis in argum.]

AD SECVNDVM dicendum, quòd prudens conſiderat ea, quæ ſunt procul, inquantum ordinātur ad adiuuandum, uel impediendū ea, quę ſunt præſentialiter agenda. Vnde patet, quòd ea quę conſiderat prudentia, ordinantur ad alia ſicut ad finem: eorum autem quæ ſunt ad finem, eſt conſilium in ratione, & electio in appetitu, quorum duorum conſilium magis proprie pertinet ad prudentiam. dicit.n.* Philoſ. in 6. Ethic. quòd prudens eſt bene conſiliatiuus. Sed quia electio præſupponit conſilium: eſt.n. appetitus pręconſiliati, ut dicitur in 3.† Ethic. ideo etiam eligere, poteſt attribui prudentiæ conſequenter, inquātum. ſ. electionem per conſilium dirigit. [Li.6.c.5. tomo 5.] [Li.3.c.3. circa fi. to.5.]

AD TERTIVM dicendum, ꝙ laus prudentię nō conſiſtit in ſola conſideratione, ſed in applicatione ad opus, qđ eſt finis practicę rōnis. Et ideo ſi in hoc defectus accidat, maxime eſt contrarium prudētiæ: quia ſicut finis eſt potiſſimus in unoquoque, ita & defectus, qui eſt circa finem, eſt peſſimus: unde ibidem Philoſo. ſubdit, quòd prudentia non eſt ſolum cum ratione, ſicut ars. Hēt.n. ut* dictum eſt, applicationem ad opus, quod fit per uoluntatem. [In iſta ſolutione & 1.2. q.37. art.4.]

ARTICVLVS II.

Vtrum prudentia pertineat ſolum ad rationem practicam, an etiam ad ſpeculatiuam.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ prudentia non ſolum pertineat ad rationem practicam, ſed etiam ad ſpeculatiuā. Dicitur enim Prouerb. 10. Sapientia eſt uiro prudētia: ſed ſapientia

¶ *Super quaeſt. quadrageſimaſeptima articulum ſecundum.*

IN arti. 2. in rñſione ad ſecūdū, nota Nouitie, ꝙ actus ſpeculationis pōt referri ad res, circa quas uerſatur, ſ. obiectum, enuntiabilia, pręmiſſas, concluſiones, diſcurſus a tali re in talem, [1.2.q.57. at. 3. cor. & 3. diſt. 33. q.2. art.4. q.4.]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vt cauſa in effectum, vel econtra, & ſimilia, & ſic non ſubiacet conſilio, & prudentiæ, ſed regulandus eſt ſecundum logicam, & efficaciam habet ſecundum lumen intellectus maius, vel minus. Poteſt quoque referri ſpeculationis actus ad hominem, qui ſpecularí debet, & ſic eſt voluntarius: & cadit ſub conſilio vel prudentia, an ſcilicet ſit ſpeculandum in tali materia, puta, geometria, vel phyſica, an tali hora, & cætera. Et ſi rectè inſpiciamus ad ſupradicta, non eſt ipſe ſpeculationis actus, qui eſt materia proxima conſilij: ſed actus voluntatis, qui vocatur vti, quo uoluntas exercet actum ad ſpeculandum, ita quòd conſilium ſit, an intellectu utendum ſit ad ſpeculationem talis rei, tali hora, tanto tempore, &c. Et ſic conſilium eſt de vſu, qui eſt actus appetitus, tãquam materia proxima, & de ſpeculationis actu, tanquam materia remota, quia ſcilicet eſt materia vſus, qui eſt materia conſilij.

Lib. 1. c. 24. circa fi. to. 1.

Li. 6. c. 1. ad fi. & c. 12.

Lib. [illegible] 5. tomo 5.

¶ In reſponſione ad tertium aduerte primò, quòd ſicut facere dupliciter ſumitur, ſcilicet vt diſtinguitur contra agere, & vt extendit ſe ad actionem tranſeuntem, & immanentem: ita factibile ſumi poteſt, vt diſtinguitur contra agibile, & ſic eſt materia artis: & vt extendit ſe ad factibile, ſiue per actionem immanentem, ſiue tranſeuntem, & ſic ſumitur in litera, & eſt cõmunis materia artis, & ſpeculatiuarum ſcientiarum, quæ vocantur artes.

Lib. 6. c 5. in prin. tom. 5.

q. 45. art. 2. & 3.

¶ Aduerte ſecundò, quòd quia de facto ita eſt, quòd aliquæ ſcientiæ ſpeculatiuæ vocantur artes, & manifeſte differũt in materia ab arte, quæ in ſexto Ethicorum ponitur quinta virtus intellectualis, & nulla ponitur prudentia ſpeculatiua, cùm tamen materia prudentię ſit magis propinqua materiæ illarum ſpeculatiuarum artium, voluit author ſublata per intellectum, ideſt non conſiderata differentia materiæ, ſcilicet agibilis & factibilis, intus ſcilicet & extra, reddere rationem, quare artis ratio, & non

Lib. 6. c. 5. & 9. tom. 5.

Ambr. loco citato i arg. Tulliꝰ in li. 2. de inuentione in fol. 4. ante finé libri.

principalius conſiſtit in contemplatione: ergo prudentia.

¶ 2 Præt. * Amb. dicit in i. de Officiis. Prudentia in veri inueſtigatione verſatur, & ſcientiæ plenioris infundit cupiditatem: ſed hoc pertinet ad rationem ſpeculatiuã: ergo prudentia conſiſtit etiam in ratione ſpeculatiua.

¶ 3 Præt. In eadem parte animæ ponitur a Philoſopho ars, & prudentia, vt patet in 6. * Ethico. ſed ars non ſolum inuenitur practica, ſed etiam ſpeculatiua, vt patet in artibus liberalibus: ergo prudentia inuenitur practica, & ſpeculatiua.

Sed contra eſt, quod * Philoſo. dicit in 6 Ethi. quòd prudentia eſt recta ratio agibiliũ: ſed hoc non pertinet niſi ad rationem practicam: ergo prudentia non eſt niſi in ratione practica.

Respon. Dicendum, quòd ſicut * Philoſo. dicit in 6. Ethicorũ. Prudentis eſt bene poſſe conſiliari. Cõſilium autem eſt de his, quę ſunt per nos agenda in ordine ad finem aliquem. Ratio autem eorum, quæ ſunt agenda propter finem, eſt ratio practica. Vnde manifeſtum eſt, quòd prudentia nõ conſiſtit niſi in ratione practica.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſicut ſupra * dictum eſt, ſapientia conſiderat cauſam altiſſimam ſimpliciter. Vnde conſideratio cauſæ altisſimę in quolibet genere pertinet ad ſapientiam in illo genere. In genere autem humanorum actuũ, cauſa altisſima eſt finis communis toti vitæ humanæ, & hunc finem intẽdit prudentia. Dicit. n. * Philoſ. in 6 Ethi. quòd ſicut ille, qui ratiocinat̃ bene ad aliquem finem particularẽ, puta, ad victoriã, dicitur eſſe prudens, non ſimpliciter, ſed in hoc genere, ſcilicet in rebus bellicis, ita ille qui bene ratiocinatur ad totum bene viuere, dicitur prudens ſimpliciter. Vnde manifeſtum eſt, quòd prudentia eſt ſapientia in rebus humanis, non autem ſapientia ſimpliciter, quia non eſt circa cauſam altiſſimam ſimpliciter: eſt enim circa bonũ humanum. Homo autem non eſt optimum eorum, quę ſunt. Et ideo ſignanter dicitur, quòd prudentia eſt ſapientia viro, non autem ſapientia ſimpliciter.

Ad secvndvm dicẽdum, ꝙ * Amb. & ẽt † Tulliꝰ nomẽ pruden-

F prudentię, ad ſpeculatiuos extendatur habitus [illegible] tia, quia prudentia eſt eorum, quæ non ſunt [illegible] uerò ut in pluribus per determinatas proce[illegible] fit, ut ſpeculatini habitus, quaſi aliquid facie[illegible] tas uias, artis rationem induunt, non autem pru[illegible]

tię largius ſumunt pro qualibet cognitione humana tã ſpeculatiua, quàm practica. Quamuis dici poſſit, quòd ipſe actus ſpeculatiuę rationis, ſecundum quod eſt uoluntarius, cadit ſub electione, & conſilio quantum ad ſuũ exercitium, & per conſequens cadit ſub ordinationę prudentiæ: ſed

G quãtum ad ſuam ſpeciem, prout comparatur ad obiectum, quod eſt uerum neceſſarium, non cadit ſub conſilio, nec ſub prudentia.

Ad tertivm dicendum, ꝙ omnis applicatio rationis rectæ ad aliquid factibile pertinet ad artem: ſed ad prudentiam nõ pertinet niſi applicatio rationis rectæ, & ad ea, de quibus eſt conſilium, & huiuſmodi ſunt, in quib. non ſunt uiæ determinatæ perueniendi ad finem, ut dicitur in 3. * Ethic. Quia ergo ratio ſpeculati-

H ua quædam facit, puta, ſyllogiſmum, propoſitionem, & alia huiuſmodi, in quibus proceditur ſecundum certas, & determinatas uias, inde eſt, quòd reſpectu horũ poteſt ſaluari ratio artis, non autem ratio prudentiæ: & ideo inuenitur aliqua ſpeculatiua ars, non autem aliqua prudentia.

Articvlvs III.

Vtrum prudentia ſit cognoſcitiua ſingularium.

I Ad tertivm ſic proceditur. Videtur, ꝙ prudẽtia nõ ſit cognoſcitiua ſingularium. Prudentia enim eſt in ratione, * ut dictum eſt: ſed ratio eſt uniuerſalium, ut dicitur in 1. † Phyſi. ergo prudentia non eſt cognoſcitiua, niſi uniuerſalium.

¶ 2 Præ. Singularia ſunt infinita: ſed infinita non poſſunt comprehendi a ratione. ergo prudentia, quæ eſt ratio recta, non eſt ſingularium.

K ¶ 3 Præt. Particularia per ſenſum cognoſcuntur: ſed prudentia nõ eſt in ſenſu: multi enim habentes ſenſus exteriores perſpicaces, nõ ſunt prudentes. ergo prudentia non eſt ſingularium.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in 6. Eth. quòd prudentia non eſt uniuerſalium ſolum, ſed oportet etiam ſingularia cognoſcere.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ ſicut ſupra * dictũ eſt, ad prudẽtiã prinet

non ſolum cōſideratio rationis, ſed etiā applicatio ad opus, quod eſt finis practicæ rationis. Nullus autem pōt conuenienter alteri aliquid applicare, niſi vtrūq; cognoſcat. ſ. & id, quod applicandū eſt, & id, cui applicandū eſt. Operationes autē ſunt in ſingularibus: & ideo neceſſe eſt ꝙ prudēs & cognoſcat vniuerſalia principia rationis, & cognoſcat ſingularia, circa quę ſunt operationes.

A Ad primvm ergo dicēdū, quòd ratio primò quidem & principaliter eſt vniuerſalium: poteſt tamē vniuerſales rationes ad particularia applicare. Vnde ſyllogiſmorum concluſiones non ſolum ſunt vniuerſales, ſed etiam particulares: quia intellectus per quandam reflexionem ſe ad materiam extendit, vt dicitur in 3. de* Anima.

Ad secvndvm dicēdum, quòd quia infinitas ſingularium non poteſt ratione humana comprehēdi, inde eſt quòd ſunt incertæ prouidentiæ noſtræ, vt dicitur Sapien. 9. tn̄ per experientiam ſingularia infinita reducuntur ad aliqua finita, quæ vt in pluribus accidūt, quorum cognitio ſufficit ad prudentiam humanam.

Ad tertivm dicēdū, ꝙ ſicut * Philoſ. dicit in 6. Eth. prudētia nō conſiſtit in ſenſu exteriori, quo cognoſcimus ſenſibilia propria, ſed in ſenſu interiori, q perficitur per memoriā, & per experimētum ad prompte iudicandum de particularibus expertis: non tn̄ ita, ꝙ prudētia ſit in ſenſu interiori ſicut in ſubiecto principali, ſed principaliter quidem eſt in ratione, per quandam autem applicationem pertingit ad huiuſmodi ſenſum.

Articvlvs IIII.

Vtrum prudentia ſit uirtus.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur, ꝙ prudētia non ſit virtus. Dicit. n. * Aug. in 1. de lib. arbit. ꝙ prudentia eſt appetēdarum, & vitādarum rerum ſcientia: ſed ſcientia contra virtutē diuiditur, vt patet in prædicamētis: ergo prudentia non eſt virtus.

¶ 2 Pręt. Virtutis nō eſt virt⁹, ſed artis eſt uirtus, vt † Philoſ. dicit in 6. Ethi. ergo ars non eſt virtus: ſed in arte eſt prudētia: dr̄. n. 2. Para. 2. de Hiram, ꝙ ſciebat cælare omnē ſculpturam, & adinuenire prudēter quodcūq; in opere neceſſariū eſt: ergo prudentia non eſt virtus.

¶ 3 Præt. Nulla virtus pōt eſſe immoderata: ſed prudētia eſt immoderata, alioquin fruſtra diceretur in Prouer. 23. c. Prudentię tuę pone modum. ergo prudentia non eſt uirtus.

Sed contra eſt, ꝙ Greg. * in 2. Moral. prudentiam, temperātiam, fortitudinem, & iuſtitiam dicit eſſe quatuor uirtutes.

Respon. Dicendum, ꝙ ſicut ſupra* dictum eſt, cùm de uirtutibus in communi ageretur, uirtus eſt quæ bonum facit habentē, & opus eius bonum reddit. Bonum B autem poteſt dici dupliciter. Vno modò materialiter pro eo quod eſt bonū: alio mō formaliter ſm rationem boni. Bonum autem, inquantum huiuſmodi, eſt obiectum appetitiuæ uirtutis: & ideo ſi qui habitus ſunt, qui faciant rectam conſiderationem rationis non habito reſpectu ad rectitudinem appetitus, minus habent de ratione uirtutis, tamquam ordinantes ad bonum materialiter. i. ad id quod eſt bonum non ſub ratione boni. Plus autem hn̄t de C ratione uirtutis habitus illi, qui reſpiciunt rectitudinem appetitus: quia reſpiciunt bonum non ſolū materialiter, ſed etiam formaliter .i. id quod eſt bonum ſub rōne boni. Ad prudentiam autem pertinet, ſicut* dictum eſt, applicatio rectę rōnis ad opus, quod non ſit ſine appetitu recto. Et iō prudētia nō ſolum hēt rationem uirtutis, quam hn̄t aliæ uirtutes intellectuales: ſed ēt hēt rōnem uirtutis, quam hn̄t aliæ uirtutes morales, D quibus etiam connumeratur.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ Aug. ibi large accepit ſcientiam pro qualibet recta ratione.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ Philoſ. dicit, artis eſſe uirtutē, qa non importat rectitudinem appetitus. Et iō ad hoc, ꝙ hō rectè utatur arte, requiritur, ꝙ hēat uirtutem, q̄ faciat rectitudinem appetitus. Prudentia aūt non habet locum in his, quæ ſunt artis, tū qa ars ordinatur ad aliquem particularem finem: tum quia ars habet E determinata media per quę peruenitur ad finem: dicitur tamē aliquis prudēter operari in his, quæ ſunt artis per ſimilitudinem quādam. In quibuſdam autem artib⁹ propter incertitudinem eorum, quibus peruenitur ad finem, neceſſarium eſt conſilium, ſicut in medicinali, & in nauigatoria, vt dicitur in 3.* Ethico.

Ad tertivm dicendū, quòd illud dictū Sapiētis non eſt ſic intelligēdū, quòd ipſa prudentia ſit moderāda, ſed quia ſm prudētiā eſt aliquis modus imponendus.

cipiens ſic agendum pro republica, quāuis non eueniat intentus finis, aut impediatur actio, habet tamen actum præcepti veriſſimum, optimum, & certum, vtpote conſonum rationi, & appetitui recto. Dicuntur autem prouidentiæ noſtræ incertæ, & propter incertitudinē euentus, & propter occulta nobis.

¶ In reſponſione ad tertium habes, quòd prudentia eſt principaliter in ratione, ſecūdariò autem in cogitatiua: ſed hoc habet quæſtionē, quia in illa potentia ponenda eſt principaliter prudentia, cuius eſt præcipuus prudētię actus: ſed præcipuus actus prudentię eſt præceptum ſingulare ſequens minorem ſingularem. Hæc autem ſingularia ſpectant ad cogitatiuam directe. Et confirmatur, Quia virtus ponitur in potentia conſumatiua operis: unde temperantia ponitur in concupiſcibili: & continentia, quæ non eſt in illa, non eſt virtus, quamuis recte diſponat partem ſuperiorem: ſed cogitatiua eſt, quæ conſumat diſcurſum de ſingularibus: ergo in ipſa ponenda eſt.

¶ Ad hoc dicitur, quòd propter rationes dictas oportet tam in intellectu, quam cogitatiua ponere habitum, quo bene diſponatnr ad prudentiæ actus. Et licet, ſecundum quod apparet ſexto Ethicorum, capitulo primo, & capitulo penultimo, intellectus ex ſcientia in propoſito morali, cogitatiua autem ex habitu circa ſingularia intellectiuo & ratiocinatiuo perficiatur, pro quanto recte iudicat de fine ſingulari, & recte præcipit de ſingulari opere, ac per hoc prudentia principaliter videatur eſſe cogitatiua, ſecundum tamen authoris doctrinam, in intellectu principaliter ponitur. Et probatur quòd ita ſit tali ratione. Eiuſdem eſt habitus, cuius eſt actus, ſed actus prudentię eſt intellectus. ergo. Probatur minor. Actus prudentiæ eſt cognoſcere uniuerſale & ſingulare, & applicare illud huic, ut patet. ergo eſt intellectus, aut cogitatiuæ. Non enim poteſt eſſe duorum diſparatorum, ut patet in 2. de Anima in proceſſu inueſtigatiuo ſenſus communis, ergo uel eſt cogitatiuę ſolius utentis intellectu. & hoc nō, quia cogitatiua non ſe extendit ad uniuerſale: uel eſt intellectus ſolius, uel utētis cogitatiua, & habetur intentū, quòd ſcilicet eſt principaliter in intellectu, in quo habitus ipſe eſt ſubiectiuè, & ſecundario in cogitatiua, in qua eſt experimētalis habitus, reddens cogitatiuam habilē ad cooperandum intellectui in conſiliando, iudicando, & pręcipiendo de ſingularibus, ita quòd hi actus principaliter ſūt intellectus, miniſterialiter autem cogitatiuæ: propter quod miniſterium, uidetur magis naturalis, & ætatem ſequi prudentia, quam ſcientia, ut dicitur in 6. Ethic.

Li. 2. Mor. c. 36.

Ar. 1. hui⁹ q. ad 3. & 1. 2. q. 55. ar. 2. & 3. & q. 56. & 57.

Ar. 3. hui⁹. q. & ar. 1. ad 3.

¶ *Super quaſt. quadrageſimaſeptima articulum quartum.*

In ar. 4. aduerte, ꝙ prudētia pro quāto in ſola cognitione conſiſtit, habet cōmunem rationem virtutis intellectualis, quia ſcilicet eſt uerorum tantum, quia. ſ. eſt uniuerſaliū, quæ ut in pluribus uera ſunt: ſed quia hoc nō conuenit prudentiæ ſecundum propriam rationē, qua ab aliis intellectualibus uirtutibus differt, qua. ſ. præceptiua eſt operis ſingularis, ideo habet ſpecialem rationem uirtutis, qua eſt uirtus ſimpliciter, ſicut uirtus moralis, & ex eadem radice, ſcilicet rectitudine appetitus.

¶ In reſponſione ad tertium cōclude Nouitie, ergo ly prudentiæ, eſt caſus genitiui. Argumentum autem procedebat ex caſu datiuo. Li. 3. c. 3. tomo 5.

¶ Super quaſt. quadrageſimaſeptima articulum quintum.

IN ar.5. in reſponſione ad tertium, dubium occurrit, qa hic ponitur differentia inter prudentiam, & moralem virtutem ex parte rationis formalis, quia. ſ. agibile eſt obiectum prudẽtiæ ſub ratione veri, moralis autem uirtutis ſub ratione boni, In præcedenti autem ar. dictũ eſt, quòd prudentia reſpicit bonũ ſub rõne boni. Qũo mõ ſtant hęc ſimul? ¶ Ad hoc dicitur, ꝙ prudẽtia hẽt utrumque, & quòd reſpicit uerum ut uerum, & propterea ponitur inter intellectuales uirtutes: & reſpicit uerum ut bonũ: & propterea connumeratur uirtutibus moralibus, & ponitur prima virtus cardinalis. Et ne duas rationes formales uni habitui tribuas, quas uni potentiæ non licet tribuere, memento, qđ non ſecundum idem hęc uerificantur, ſed prudentia ſecundum cognitionem reſpicit uerum, ſecundũ præceptum, ſeu applicationem reſpicit bonũ. Et ſimiliter prudentia ſecundum id, quod habet ex intellectu, reſpicit uerũ: ſecundum id, quod hẽt ex appetitu, reſpicit bonum. Eſt.n. perfectio intellectus, ut ſubeſt appetitui recto. commune eſt autem ſubordinatis poſſe habere plures rationes. Optimè ergo poſita eſt differentia inter prudentiam & moralem uirtutem: quia illa ueri, iſta boni. Neque enim obſtat quòd illa boni & ueri, iſta autem boni tantum.

3.di 9.q.1.ar 1.q.2.cor.& di.33.q.1.ar. 1.q.2.& q.2. art.1.q.3.ad 2.
Lib.2.c.6.
Lib 6. ca.5.a medio.& ca. vlt.circa medium.
Li.6.c.12 circa mediũ, & circa fin.lib. tom.5.
Lib.6.c.5 tomo 5.
1.2.q.1 arti. 2.& q.18.ar. 2. & q.54.artic.2.
1.2.q.54. ar. 2.& 1 hac q. ar.1.
D. 205.
1.2.q.54. artic.1.

¶ Super quaſt. quadrageſimaſepitma articulum ſextum.

IN ar.6. eiuſdem q. 47. nota in titulo, quòd præſtituere finem uirtuti morali, põt dupliciter intelligi, primò pro ſtatuere, ut uirtus moralis tendat in talem finẽ: & hoc ſpectat ad datorem naturę. Genitor ſiquidem dat naturam determinatam ad talem finem: ſic

Ar.2.huius quæſt.
D. 237.

ARTICVLVS V.

Vtrum prudentia ſit uirtus ſpecialis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quòd prudẽtia nõ ſit ſpecialis uirtus. Nulla.n. ſpecialis uirtus ponitur in cõi diffinitione uirtutis: ſed prudẽtia ponitur in cõi diffinitione uirtutis, quia in 2. Eth. diffinitur uirtus habitus electiuus in mediocritate exiſtẽs, determinata rõne quò ad nos, ꝑut ſapiens determinabit: recta autem ratio intelligitur ſ͠m prudentiam, ut dr̃ in 6.† Ethic. ergo prudentia non eſt ſpecialis uirtus.

¶ 2 Præt.† Philoſ dicit in 6. Ethi. quòd uirtus moralis recte facit operari finem, prudentia aũt ea, q̄ ſunt ad finem: ſed in qualibet uirtute ſunt aliqua operanda ꝑpter finẽ. ergo prudẽtia eſt in qualibet uirtute: nõ eſt ergo uirt⁹ ſpecialis.

¶ 3 Præt. Specialis uirtus hẽt ſpeciale obiectũ: ſed prudentia non hẽt ſpeciale obiectum, eſt enim recta ratio agibilium, ut dicitur in 6.* Ethi. agibilia autem ſunt omnia opera uirtutum. ergo prudentia non eſt ſpecialis uirtus.

SED CONTRA eſt, quòd cõdiuiditur, & connumeratur aliis uirtutibus. dicitur enim Sapiẽt.7. Sobrietatem & prudentiam docet, iuſtitiam & uirtutem.

RESPON. Dicendum, quòd cum actus, & habitus recipiant ſpeciem ex obiectis, ut ex ſupra * dictis patet, neceſſe eſt quòd habitus, cui reſpondet ſpeciale obiectum ab aliis diſtinctum, ſpecialis ſit habitus, & ſi eſt bonus, eſt ſpecialis uirtus. Speciale aũt obiectũ dicitur non ſolum ſecundũ materialem cõſideratione ipſius, ſed magis ſ͠m rõnem formalem, ut ex ſupra * dictis patet. Nam una & eadem res cadit ſub actu diuerſorum habituum, & etiam diuerſarum potentiarũ ſ͠m rationes diuerſas. Maior aũt diuerſitas obiecti requiritur ad diuerſitatem potentiæ, quã ad diuerſitatem habitus, cùm plures habitus inueniãtur in una potentia, ut ſupra * dictũ eſt. Diuerſitas ergo rationis obiecti, quæ diuerſificat potẽtiã, multo magis diuerſificat habitũ. Sic ergo dicẽdũ eſt, quòd cũ prudentia ſit in ratione, ut * dictũ eſt, diuerſificatur quidem ab aliis uirtutibus intellectualibus ſ͠m materialem diuerſitatẽ obiectorũ. Nã ſapientia, ſcientia, & intellectus ſũt circa neceſſaria: ars aũt & prudentia circa cõtingentia. Sed ars circa factibilia, quę. ſ. in exteriori materia conſtituuntur, ſicut do-

F mus, cultellus, & huiuſmodi. Prudentia autem eſt circa agibilia, q̄ ſ. in ipſo operante conſiſtunt, ut ſupra * habitum eſt: ſed a uirtutibus moralibus diſtinguitur prudentia ſecundũ formalẽ rationẽ potentiarum diſtinctiuam ſ. intellectiui, in quo eſt prudentia: & appetitiui, in quo eſt uirtus moralis. Vnde manifeſtum eſt prudentiã eſſe ſpecialem uirtutem ab omnibus aliis uirtutibus diſtinctam.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illa diffinitio non datur de uir-

G tute in communi: ſed de uirtute morali, in cuius diffinitione conuenienter ponitur uirtus intellectualis communicans in materia cum ipſa. ſ. prudentia. Quia ſicut uirtutis moralis ſubiectum eſt aliquid participans rationem: ita uirtus moralis habet rationẽ uirtutis, inquantum participat uirtutem intellectualem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ex illa ratione habetur, quòd prudentia adiuuet omnes uirtutes, & in omnibus operetur. ſed hoc nõ

H ſufficit ad oſtendendum, quòd non ſit uirtus ſpecialis. quia nihil prohibet in aliquo genere eſſe aliquam ſpeciem, quæ aliqualiter operetur in omnibus ſpeciebus eiuſdem generis, ſicut Sol aliqualiter influit in omnia corpora.

AD TERTIVM Dicendum, quòd agibilia ſunt quidem materia prudentiæ, ſecundum quod ſunt obiectum rationis, ſ. ſub ratione ueri. Sunt autem materia moralium uirtutum, ſecundum quod ſunt obiectum uirtutis appetitiuæ, ſ. ſub ratione boni.

I

ARTICVLVS VI.

Vtrum prudentia præſtituat finem uirtutibus moralibus.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd prudẽtia pſtituat finem uirtutibus moralibus. Cùm enim prudentia ſit in ratione, uirtus autem moralis in ui appetitiua, uidetur quòd hoc modo ſe habeat prudentia ad uirtutẽ moralem, ſicut ratio ad uim

K appetitiuam: ſed ratio præſtituit finem potentiæ appetitiuæ: ergo prudentia præſtituit finem uirtutibus moralibus.

¶ 2 Præt. Homo excedit res irrationales ſecundum rationem. ſed ſecundum alia cum eis cõmunicat: ſic ergo ſe habent aliæ partes hominis ad rationẽ, ſicut ſe hẽt homo ad creaturas irrationales: ſed homo eſt finis creaturarum irrationalium, ut dr̃ in 2.* Politic.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ergo omnes aliæ partes hominis ordinantur ad rationem, ſicut ad finem: ſed prudentia eſt recta rõ agibilium, ut† dictũ eſt. ergo oĩa agibilia ordinantur ad prudentiã, ſicut ad finem. ipſa ergo pręſtituit finem omnibus uirtutibus moralibus.

¶ 3 Præt. Proprium eſt uirtutis, uel artis, ſeu potentiæ, ad quã pertinet finis, ut præcipiat aliis uirtutibus, ſeu artibus, ad quas pertinẽt ea, quæ ſunt ad finem: ſed prudentia diſponit de aliis uirtutib⁹ moralibus, & præcipit eis. ergo præſtituit eis finem.

Sed contra eſt qđ* Philoſ. dicit in 6. Ethic. ꝙ uirtus moralis intentionem finis facit rectã: prudentia autem, quæ ad hanc. ergo ad prudentiam non pertinet pręſtituere finem uirtutibus moralibus, ſed ſolum diſponere de his, quę ſunt ad finem.

Respon. Dicendum, quòd finis uirtutum moralium eſt bonum humanum. Bonum autem humanę animæ eſt ſecũdum rõnem eſſe, ut patet per Dionyſium 4. c. de diuin. nominib. Vñ neceſſe eſt ꝙ fines moralium uirtutum pręexiſtant in rõne. Sicut autẽ in rõne ſpeculatiua ſunt quędam, ut naturaliter nota, quorum ẽ intellectus: & quædam, quę per illa innoteſcunt. ſ. concluſiones, quarũ eſt ſcientia: ita in ratione practica pręexiſtunt quædã, ut principia naturaliter nota. Et huiuſmodi ſunt fines uirtutum moralium: quia finis ſe habet in operabilib⁹, ſicut principium in ſpeculatiuis, ut ſupra * habitum eſt. Et quædã ſunt in ratione practica, ut cõcluſiones: & huiuſmodi ſunt ea, quæ ſunt ad finem, in quæ peruenim⁹

q.5.art.7.& q.23.arti.7. ad 2.& q.26. ar.1. & 2.3. q.13.art.3.

B ex ipſis finibus, & horum eſt prudentiã applicans uniuerſalia principia ad particulares concluſiones operabilium. Et ideo ad prudentia non pertinet præſtituere finem uirtutibus moralibus, ſed ſolum diſponere de his, quæ ſunt ad finem.

Ad primum ergo dicendũ quòd uirtutibus moralibus præſtituit finem rõ naturalis, quæ dicitur ſynderesis, ut in 1. * habitũ eſt, non autem prudentia, rõne iam* dicta. Et per hoc patet reſpõſio ad ſecundum.

3.1.q.79.art.12.
In corp.art.

C Ad tertium Dicendum, quòd finis non pertinet ad uirtutes morales, tanquam ipſæ pręſtiſtituant finem: ſed quia tendunt in finem a ratione naturali præſtitutũ, ad quod iuuantur per prudentiam, quæ eis uiam parat, diſponendo ea quę ſunt ad finem. Vnde relinquitur, quod prudentia ſit nobilior uirtutibus moralibus, & moueat eas: ſed ſynderesis mouet prudentiam, ſicut intellectus principiorum ſcientiam.

ad finem, ſicut de ſcientia reſpectu concluſionum. Scientia namque ſemper eſt concluſionum: ſed tamen ſcientia ſecundæ concluſionis eſt materialiter ſcientia principii tertiæ concluſionis: quia illamet propoſitio, quæ fuit concluſio ſecundæ, eſt principium tertię demonſtrationis, & ſic de aliis Et ſimiliter prudentia ſemper eſt reſpectu eorum, quæ ſunt ad finem: ſed cum hoc ſtat, quòd prudentia reſpectu huius ad talem finem, ſit materialiter de fine reſpectu alterius ſubordinati illi medio, & ſic deinceps, prout cõtigit plura ſubordinari media ad unum finem principalem. Quod enim ſunt ad finem in primo diſcurſu, ſit ſinis in ſecundo diſcurſu, & ſic deinceps in tertio, & reliquis. Eſt etiam unum aliud hic aduertendum, quòd ſicut ſcientia dicitur concluſionum tantum ut ſcitarum, & cum hoc ſtat quòd eſt præmiſſarum ut cognitarum (Vtitur enim eis ut cognitis, applicando ad cõcluſionem) ita prudentia eſt tantum eorum, quæ ſunt ad finem ut rerum præceptarum, & electarum: & cum hoc ſtat, immo exigitur, quòd ſit finis, ut aſpecti, & intenti. Vtitur ſiquidem prudentia fine, applicando ipſum ad id, quod eſt ad finem. Secundo, poteſt uerti in dubium reſpectu finium propriorum uirtutum moralium, & iuxta hunc ſenſum tractatur in litera, & impugnatur a Scoto. Author. n. ſentit, quòd uirtuti morali finis præſtituitur a ſynderesi: quia naturalis ratio dictat, quòd in timoribus bonum rationis, & ſimiliter in concupiſcentiis, & ſimiliter in ira, & operationibus ſectandum eſt.

¶ Ad primam ergo rõnem Scoti dicitur, ꝙ licet uirtutem moralẽ pręcedat naturaliter prudentia, non tamen prudentia dictatiua de fine: ſed ſufficit naturalis rõ dictatiua de fine, & prudentia dictatiua de mediis ad finem. Probatio autem dicens quia uirtus moralis generatur ex electione finis, implicat in adiecto: quia electio non eſt finis, ſed eorum, quæ ſunt ad finem.

¶ Ad ſecundum aũt dicitur, ꝙ unitatem prudentiæ reſpectu omnium mediorum ad finem, ſufficit unitas finis aſpecti prudentia; & non requiritur unitas finis dictati ab illa. Accidit. n. unitati finis reſpectu eorum quę ſunt ad finem, & directiui eorum in illum, quod ſit dictatũ ab hoc, uel altero: ſufficit. n. quòd ſit aſpectum a directiuo mediorum in illum. Argumentum autem procedit ac ſi directiuum mediorum non cognoſceret finẽ, ad quẽ dictãt media: & hæc ſat ſunt argumẽtis Scoti. Si quis tamen quæreret, quare in parte intellectiua ponantur duæ uirtutes reſpectu unius materiæ moralis. ſ. ſynderesis, & prudentia, altera reſpectu finis, altera reſpectu eorũ quæ ſunt ad finẽ: in parte aũt appetitiua una tantum ponit uirtus reſpectu finis, & eorũ, quæ ſunt ad finẽ, puta, caſtitas: Reſpõdẽdũ eſt, ꝙ ex hoc ꝙ cognitio perficitur ſecundum qđ res ſunt in aĩa, ſequitur ꝙ alia ſit uirtus, qua aĩa iudicat aliqua ſcđm ſeipſa, & alia qua iudicat aliqua ꝑ reſolutionẽ in alia. Aliter ſiquidem oportet eẽ diſpoſitũ circa hæc, & circa illa, ut patet ex diuerſitate luminis. Et propterea tam in intellectu practico, quàm ſpeculatiuo alia eſt uirtus reſpectu principiorum, & alia reſpectu concluſionum. Ex hoc autem quòd appetitio perficitur, ſecundum quod anima tendit ad res, ſequitur ꝙ ſicut in rebus per eandẽ naturam aliquid mouetur ad medium & terminum, ut patet in grauibus

A & leuibus: ita appetitus per eãdem uirtutem tendat in finem, ut terminum, & id quod eſt ad finem, ut medium.

¶ Ad dubium autem ad hominem, dicta in prima ſecundę approbo, adiunctis dicendis in hoc, & ſequenti articulo.

¶ In reſponſione ad tertium, aduerte tria. Primò, quòd formalis reſponſio ad argumentum conſiſtit in hoc, quòd prudentia non præcipit uirtuti morali ſimpliciter: ſed diſponendo ea, q̃ ſunt ad finem. Secundò, quòd ex eodem medio poterat argui econtra ſubſumendo. Sed uirtus moralis eſt de fine: ergo p̃cipit prudentiæ, ex quo ipſa non eſt de fine. Et ex hoc ſequitur, quòd uirtus moralis eſt nobilior prudentia: nec euaditur, ut in Prima ſecundæ dicebatur, quia prudentia dirigit in præſtituendo finem, ideo author hæc tractat in reſponſione hac. Tertiò, ꝙ hæc difficultas de ſuperioritate, & & nobilitate inter uirtutem moralem, & prudentiam, obſcura, ꝓpterea quia uirtus moralis eſt de fine, prudentia autem de his, quæ ſunt ad finem, in præcedenti libro loco allegato ſoluta eſt dupliciter. Primò, quia prudentia eſt ẽt de fine applicite: ſecundò, quia uirtus moralis non eſt de fine abſq; mendicatione a prudentia. Et quamuis utrũque horum ſit uerũ in ſe, & nonnihil reſpondeat difficultati, ſolutio tamen difficultatis ſimiliter

D hinc ſumẽda eſt, ꝙ virtutẽ aliquã eẽ finis, cõtingit dupliciter. ſ. executiuè, & authoritatiuè. Virtus illa, quæ eſt de fine executiuè, per modum exequentis, tendit in illũ, ut patet in omnib. executiuis actib⁹: uirtus autem illa, quæ eſt de fine authoritatiue, intendit primo in illum, & circa illũ uerſatur ante omnem electionem. Differentia aũt inter iſtas ad propoſitum eſt, ꝙ cùm dicitur, ꝙ uirtuti de fine proprium eſt pręcipere ei, quę eſt de his quæ ſunt ad finẽ, intelligitur de ea, quæ eſt de fine authoritatiue. Hæc. n. eſt quæ finem pręſtituit aliis, & pręcipit, ut patet in artibus architectonicis, & charitate reſpectu aliarum uirtutum. Virtus igitur moralis non eſt de fine authoritatiuè, ſed executiuè: quod patet ex eo, ꝙ uirtus ex principali actu ſuo iudicãda eſt. Cõſtat aũt, ꝙ præcipu⁹ actus uirtutis moralis eſt electio, ut patet ex ipſa eius diffinitione 2. Ethic. Virtus eſt habitus electiuus &c. electio aũt ad executionẽ

E ſpectat: ſequitur. n. præceptum, & eſt ipſa executio appetitus in appetibile. vnde nihil reſtat, niſi exterior executio poſt electionẽ. Et propterea uirtus moralis non præcipit prudentiæ, nec eſt ea prior naturaliter: & tamen oporteret eam præcedere naturaliter prudentiam, ſi eſſet de fine authoritatiue. Eſſet autem hoc, ſi uirtus eſſet primo habitus intentiuus finis, hoc eſt, ſi primo perficeret intentionem finis, quoniam intentio non dependet ab his, q̃ ſunt ad finem. Dico autem primò, quòd uirtus moralis perficiendo primò electionem, perficit ſecundariò intentionem. Propter quod in 6. Ethic. dicitur, quòd facit intentionem rectam, & quòd principium prudentiæ firmat in anima. Et hoc eſt quod in litera a poſteriori declaratur, dicendo, quòd finis non pertinet ad uirtutes morales, tamquam ipſæ præſtituant finem. Et excluſa ſuperioritate uirtutis moralis reſpectu prudentię, declaratur ſuperioritas econtrario: quia prudentia mouet eam, diſponendo ea quæ ſunt ad finem, quę eliguntur a uirtute morali, ut in ſequenti patebit articulo.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

¶ Super quæſt. quadrageſimaſeptima articulum ſeptimum.

IN artic. 7. eiuſdem 47. q. aduerte quatuor. Primò differentiam inter finem, & medium in uirtutib. moralibus, ꝙ licet coincidant in unam rē, alia tamen eſt utriuſque ratio. Medium .n. in comparatione ad extrema dr̄. Et in propoſito, mediū nō ſecundum quantitatem, ſed rōnem, ſeu proportionē dr̄, ut in 2. patet Eth. & opponitur utriq; extremo ſ. improportionato ꝑ exceſſum, & improportionato per defectum, finis aūt hoc non reſpicit. Et ꝑpea non mireris, ſi poſt quæſtionem de præſtitutione finis, quærit de inuentione medii moraliū uirtutū.

Inf. q. 123. artic. 12. & q. 141. art. 8. & 1. 2. q. 61. ar. 3. ad 3. & q. 66. art. 2. Et 3. diſt. 33. q. 2. ar. 5.

Ar. præced.

Ar. 5. huius quæſt.

¶ Secundò, ꝙ mediū moralis uirtutis dupliciter interpretari poſſumus. Primo formaliter, pro ipſa medii rōne: ſecundò materialiter, pro re denominata media. Si ſumatur primo mō, ſic eſt bonitas rōnis: ſi ſecundo modo, ſic eſt res bona bonitate rōnis. & primo mō eſt finis moralis uirtutis: ſecundo aūt eſt id qđ ē ad finem. Vñ moralis uirtus eligit operationē, ſeu paſſionē talē, tantam &c. ut bonam ſecūdū rōnem. Materia .n. eſt propter formam: & id quod eſt ad finem, ut materiale, eſt finis: ipſe autem finis, formale eſt.

Li. 2. de Inuentione in fol. 4. ante finem.

Ar. 5. hui⁹. q. arg. 1.

¶ Tertiò, ꝙ quemadmodū naturalis rō dictat finem uirtutum moralium, ēt dictat mediū earundem, in quantum opponitur extremo. ſ. exceſſui. Dictat ſiquidem naturalis rō cuilibet, ꝙ non eſt iraſcendū de lectandum &c. pluſquā oportet: ſed an ſit traſcēdū, triſtādū, delectandū, nihil, vel uſq; ad tm̄ terminū, non dictat naturalis rō ſufficienti euidentia abſque rōnis diſcurſu. Propter qđ de hoc uariæ dicuntur opiniones, & ad moralem philoſophiam ſpectat hoc in communi determinare, ut euidens nobis ſit. Ad prudentiam autem ſpectat

Articvlvs VII.

Vtrum ad prudentiam pertineat inuenire medium in uirtutibus moralibus.

AD SEPTIMVM ſic procedit. Vr̄, quòd ad prudentiā non pertineat inuenire medium in uirtutibus moralibus. Conſequi .n. mediū eſt finis moraliū uirtutū: ſed prudētia nō p̄ſtituit finem moralibus uirtutibus, ut* oſtēſū eſt. ergo nō inuenit in eis mediū.

¶ 2 Pręt. Illud quod eſt per ſe, nō uidetur cauſam habere: ſed ipsū eſſe eſt ſuiipſius cauſa, quia unūquodque dr̄ eſſe per cauſam ſuā: ſed exiſtere in medio cōuenit uirtuti morali per ſe, quaſi poſitum in eius diffinitione, ut ex * dictis patet. non ergo prudentiam cāt mediū in uirtutibus moralibus.

¶ 3 Pręt. Prudentia operatur ſecūdum modum rationis: ſed uirtus moralis tendit ad medium ꝑ modum naturæ, quia ut Tullius dicit in 2. * Rhetoricæ. Virtus eſt habitus per modum naturæ rationi conſentaneus. ergo prudentia nō præſtituit medium uirtutibus moralibus.

SED CONTRA eſt, quod in ſupra poſita * diffinitione uirtutis moralis dicitur, quod eſt in medietate exiſtens determinata ratione, prout ſapiens determinabit.

RESPON. Dicendū, quod hoc ipſum, quod eſt conformari rōni rectæ, eſt finis proprius cuiuslibet uirtutis moralis. Temperantia .n. hoc intendit, ne propter concupiſcentias homo diuertat a ratione: & ſimiliter fortitudo ne a recto iudicio rationis diuertat, propter timorem, uel audaciam: & hic finis pręſtitutus eſt homini ſecūdū naturalem rationem. Naturalis .n. ratio dictat unicuique, ut ſ̄m rōnem operetur: ſed qualiter, & per quæ homo in operando attingat medium rationis, pertinet ad rationem prudentiæ. Licet .n. attingere medium ſit finis uirtutis moralis, tamen per rectam diſpoſitionē eorum, quæ ſunt ad finem, medium inuenitur. Et per hoc patet
K reſponſio ad Primum.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd ſicut agens naturale facit ut forma ſit in materia, non tamen facit ut formę cōueniant ea, quæ ꝑ ſe ei inſunt: ita etiam prudentia mediū cōſtituit in paſſionibus, & operationibus, non tm̄ facit quòd mediū q̄rere conueniat uirtuti.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ uirtus moralis per modum naturæ intendit peruenire ad mediū: ſed q̄a mediū, ſ̄m qđ mediū, non

F eodem modo inuenitur i omnibus, ideo inclinatio naturæ, quæ ſemper eodem modo operatur, hoc non ſufficit, ſed requiritur ratio prudentiæ.

Articvlvs VIII.

Vtrum præcipere ſit principalis actus prudentiæ.

AD OCTAVVM ſic procedit. Videtur, ꝙ præcipere non ſit principalis actus prudētiæ. Præ
G cipere .n. ꝑtinet ad bona, quæ sūt fienda: ſed * Aug. 14. de Trini. ponit actum prudentię præcauere inſidias: ergo præcipere non eſt principalis actus prudentiæ.

¶ 2 Pręt. * Philo. dicit in 6. Ethic. ꝙ prudentis eſt bene conſiliari: ſed alius actus uidetur eſſe conſiliari & præcipere, ut ex ſupra † dictis patet: ergo prudentiæ principalis actus non eſt præcipere.

¶ 3 Præt. Præcipere, vel imperare uidetur pertinere ad uoluntatem, cuius obiectum eſt finis, & q̄
H mouet alias potentias animę: ſed prudentia non eſt in uoluntate, ſed in ratione: ergo prudentiæ actus non eſt præcipere.

SED CONTRA eſt, qđ * Philo. dicit in 6. Ethic. quòd prudentia præceptiua eſt.

RESPON. Dicendum, ꝙ prudentia eſt recta ratio agibilium, ut ſupra * dictum eſt. Vnde oportet ꝙ ille ſit præcipuus actus prudentiæ, qui eſt pręcipuus actus rōnis agibilium, cuius quidem ſunt tres actus, quorum primus eſt cō
I ſiliari, quod pertinet ad inuentionem. Nam conſiliari eſt quærere, ut ſupra * habitū eſt. Secūdus eſt iudicare de inuentis, & hoc facit ſpeculatiua rō: ſed practica rō, q̄ ordinat̄ ad opus, ꝓcedit ulteri⁹. Et eſt tertius actus eius p̄cipere, q̄ q̄dem actus conſiſtit in applicatione conſiliatorū, & iudicatorū ad operandū. Et q̄a iſte actus eſt ꝓpinquior fini rōnis practicæ, inde eſt, ꝙ iſte eſt principalis actus rōnis practicæ, & ꝑ conſequens pru
K dentię: & huius ſignū eſt, quòd ꝑfectio artis conſiſtit in iudicādo, non aūt in p̄cipiendo. Iō reputat̄ melior artifex, qui uolens peccat in arte, quaſi hn̄s rectum iudicium, q̄̄ qui peccat nolens: quod vr̄ eſſe ex defectu iudicii: ſed in prudentia eſt econuerſo, ut dicit̄ in 6. * Ethi. Imprudentior enim ē qui uolens peccat, quaſi deficiens in principali actu prudentiæ, q̄ eſt pręcipere, q̄̄ qui peccat nolens.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ act⁹ p̄cipiēdi ſe extēdit & ad bona

proſequenda,& mala cauenda. &
tamen prçcauere inſidias non at
tribuit Augu.prudentiæ quaſi ad
principalē actū ipſius , ſed q̃a iſte
actus prudētiæ nō manet ī patria.

Ad secvndvm Dicendū,
quòd bonitas conſilii requiritur
ut ea,quæ ſunt bene inuenta , ap-
plicentur ad opus.Et ideo præci-
pere pertinet ad prudentiam,quę
eſt bene conſiliatiua.

Ad tertivm Dicendū , ꝙ
mouere abſolute pertinet ad uo-
luntatem:ſed prçcipere importat
motionem cum quadam ordina
tione,& ideo eſt actus rationis,ut
ſupra* dictum eſt.

Articvlvs ix.

Vtrum ſolicitudo pertineat ad prudentiam.

AD nonvm ſicproceditur.
Videt̃,ꝙ ſolicitudo non ꝑ
tineat ad prudētiā. Solicitudo.n.
inquietudinem quandam impor
tat.Dicit.n.* Iſid.ī li. Etym.quòd
ſolicitus dicitur, qui eſt inquiet⁹:
ſed motio maxime pertinet ad
uim appetitiuam:ergo & ſolicitu
do:ſed prudentia non eſt in ui ap
petitiua,ſed in ratione,ut ſupra†
habitum eſt : ergo ſolicitudo non
pertinet ad prudentiam.

¶ 2 Præt.Solicitudini uidetur op
poni certitudo ueritatis , uñ dici
tur 1.Reg.9 quòd Samuel dixit ad
Saul.De aſinis, quas nudiuſterti⁹
perdidiſti,ne ſolicitus ſis, quia in-
uentæ ſunt: ſed certitudo uerita-
tis pertinet ad prudentiam , cùm
ſit uirtus intellectualis : ergo ſoli-
citudo opponitur prudentię ma
gis,quàm ad eam pertineat .

¶ 3 Præt.* Philoſ.dicit in 4.Eth:
q̃d ad magnanimum pertinet pi-
grum eſſe,& otioſum: pigritiæ āt
opponitur ſolicitudo:cū ergo pru
dentia non opponatur magnani
mitati , quia bonū non eſt bono
contrarium,ut dicitur in Prædica
mentis:ergo uidetur quòd ſolici
tudo non pertineat ad prudentiā.

Sed contra eſt, quod di-
citur 1. Pet.4. Eſtote prudentes ,
& uigilate in orationibus:ſed uigi
lantia eſt idem ſolicitudini: ergo
ſolicitudo ꝑtinet ad prudētiam.

Respon. Dicendum, quod ſi
cut dicit* Iſid.ī li.Etym.Solicitus
dr̃ quaſi ſolers citus, inquantum
ſ.aliquis ex quadā ſolertia animi
uelox eſt ad proſequendū ea,quæ
ſunt agenda.Hoc autē pertinet ad
prudentiā, cuius præcipuus actus
eſt circa agenda præcipere de prç-
conſiliatis, & iudicatis. Vnde*
Philoſ.dicit in 6.Ethic.ꝙ oportet
operari quidem uelociter conſi-
liata,cōſiliari autem tarde. Et in-
de eſt , quòd ſolicitudo ꝓpriè ad
prudentiam pertinet. Et propter
hoc* Aug. dicit li. de morib. Ec-
cleſiæ, ꝙ prudētiæ ſunt excubiæ,
B atq; diligētiſſima uigilantia, ne
ſubrepente paulatim mala ſuaſio
ne fallamur.

Ad primvm ergo dicendū,
quòd motus quidem pertinet ad
uim appetitiuam,ſicut ad princi-
pium mouens,tamen ſecundum
ꝑceptū,& directionem rōnis , in
quo conſiſtit rō ſolicitudinis.

Ad secvndvm dicendū,
ꝙ ſm * Philoſ.in 1.Ethi. Certitu-
do non eſt ſimiliter q̃renda in oī
bus, ſed in unaquaque materia
C ſecundū proprium modū . Quia
uerò materiæ prudentiæ ſunt ſin
gularia contingentia,circa q̄ ſunt
operationes humanæ,non poteſt
certitudo prudentiæ tānta eſſe,ꝙ
omnino ſolicitudo tollatur.

Ad tertivm dicendum,
quòd magnanimus dr̃ eſſe piger
& otioſus,nō quia de nullo ſit ſo
licitus,ſed q̃a nō eſt ſuperflue ſo-
licitus de multis:ſed cōfidit ī his,
de quib. confidēdū eſt,& circa il
la nō ſupflue ſolicitatur. Supflui
tas.n.timoris,& diffidētię facit ſu
D pfluitatē ſolicitudinis:q̃a timor fa
cit cōſiliari nos,ut ſupra* dictum
eſt,cū de paſſione timoris ageret.

Articvlvs x.

Vtrum prudentia ſe extendat ad regimen multitudinis.

AD decimvm ſic proceditur.
Videtur,quòd prudētia nō
ſe extendat ad regimen multitu-
dinis, ſed ſolū ad regimē ſuiipſi⁹ .
Dicit enim* Phil.in 5.Eth.quòd
uirtus relata ad bonum commu-
E ne eſt iuſtitia: ſed prudētia differt
a iuſtitia. ergo prudentia non re-
fertur ad bonum commune.

¶ 2 Prçt.Ille uidetur eſſe prudēs,
qui ſibiipſi bonum quærit,& ope
ratur:ſed frequēter illi , qui quæ-
runt bona communia, negligūt
ſua.ergo non ſunt prudentes.

¶ 3 Prçt.Prudentia diuiditur cō
tra temperantiā, & fortitudinē:
ſed temperātia,& fortitudo uidē
tur dici ſolū per cōparationē ad

lis eſt operatio eligenda,media ſcilicet,non extrema,& non dicit
tantum in communi,quòd ſit bona.

¶In reſponſione ad tertium,habes unde reddere potes aliam rō-
nem,quare uirtus moralis non poteſt eſſe a natura,quia,ſ. mediū
non poteſt eſſe determinatum a natura, quia natura determinata
eſt ad unum . Mediū
autem non uno : ſed
multis modis opor-
tet eſſe. ꝑpter quod
ratione determine-
tur in unoquoque ſe
cundum contingen-
tia.Ex hoc namque ,
quòd medium non
eſt a natura determi-
natū, ſequitur quòd
uirtus, quæ nata eſt
tendere ad medium,
non eſt a natura,quo
niam natura genita
uirtus ad unum de-
terminata eſt , ut pa-
tet in habitu princi-
piorum.

¶ Super quaſt. quadragesimaſeptima articulum nonum.

IN art. 9.omiſſo 8.
aduerte, ut pene-
tres proprium ſigni-
ficatum ſolcitudinis,
ꝙ ſolicitus , ſicut &
ſolicito ſolicitas , a
cieo deriuatur ſecun
dum Grammaticam,
mediante cito & ci-
tus: & ſicut diuerſi-
mode inueniuntur
compoſita,ut excito,
concito , ſuſcito &c.
ita inuenitur ſolici-
to a ſolo, & cito, mu-
tato, o, in i, quaſi ex
ſolo. i. quietis loco
moueo.Sed quoniam
non ſolum in actiua,
ſed paſſiua ſignifica
tione inueniuntur cō
poſita huiuſmodi, ut
patet de accitus, ideo
proprie loquendo ,
ſolicitus paſſiuam ha
bet ſignificationem ,
quaſi ſolo citum , id-
eſt, motum , ad ſi-
militudinem com-
moti ex ſuo loco, in-
quietum ſignificat .
Verum quia ad in-
quietudinem mentis
circa agenda, cauen-
da,euentuſque,impo
ſitum eſt nomen ſo-
licitudinis, ideo pro-
prie ſignificare uide-
tur inquietam atten-
tionem . Quandiu
namque ſoliciti ſu-
mus, inquiete atten-
dimus,& econuerſo,
quamdiu inquiete at
tendimus.ſoliciti ſu-
mus.Et iuxta hanc ſi-
gnificationem , om
nis oratorum , poe
tarum , ac etiam ſa
cræ ſcripturæ uſus
conſonus inuenitur .
Et iuxta hanc ſigni-
ficatiōem optime ſpe
ctat ad prudentiam .
Inquieta ſiquidē at-
A tentio ad præcipiendum,ad cauendum,circumſpiciendum, diſcē
dum &c.maxime ad prudentiam ſpectat. Vnde Apoſto.ſolicitudi
nem omnium ſe habere eccleſiarum conteſtatur,qui inquiete at-
tendebat,quomodo proficiebant,in quo deficerent, quo egerent
&c.Nec id dicimus, ut Iſidorum reprehendamus , quoniam ille
non deriuationē, ſed
etymologiam uoca-
buli dixit iuxta rei ſi
gnificatæ , uel litera-
rum ſimilitudinem :
quem in pluribus lo
cis affert author,vtēs
etiam his minimis lo
cis ſanctorum patrū
ad clarificandam rem
his ſpecialiter , quos
ſacrorum doctorum
lectio exercet. Expla
natur nihilominus
ex illa etymologia ,
quòd ſolicitus eſt a-
ctiuè citus.i.feſtinus.
Qui n. inquiete attē
dit alicui,feſtine exe
quitur, cùm tempus
eſt,& poteſt: alioquī
non inquiete attende
bat:quærit enim hic
quieſcere.

¶ In reſponſione ad
primum aduerte , ꝙ
ſolicitudo,ſeu inquie
ta atentio, niſi ſit ra
tione regulata , non
ſpectat ad pruden-
tiam . Et propterea
author ſolicitudinis
uocabulum ad bo-
num determinans ,
quamuis multi ad ef
fundendum ſangui
nem ſoliciti ſint , di
xit , quòd conſiſtit in
præcepto,& directio
ne rationis . Puto au
tem hoc ipſum dixiſ
ſe, quia licet ſolicitu
do abſolute ad bo-
num & malum ſit,in
morali tamen ſcien
tia ad bonum tātum
uſurpata eſt .

¶ Super quaſt quadragesimaſeptima articulum decimum .

IN art.10.in reſpō
ſione ad ſecundū ,
dubium occurrit cir
ca illud, Bonum pro
prium non poteſt eſ
ſe ſine communi , &
eius probationem .
Nam poteſt quis ha
bere bonum hone
ſtum,puta , uirtutem
temperantię,& utile,
puta,diuitias: & dele
ctabile in ioco,uel lu
do abſque communi
bono: Nec ex hoc ꝙ
Romani amabāt ma
gis communes, q̄ pro
prias diuitias , proba
tur,quòd propriæ nō
poſſunt eſſe abſque
communibus .

¶Ad hoc dr̃,ꝙ author
loquit̃ ad literā de bo
no utili, & delectabi
li,& intēdit , ꝙ nō p̄t
haberi ſm rectā rōnē
ſine bono cōi.i. ſine

Li 6.c.9. parum a princ. tom.5.

Ca.24.in medio illius, tomo 1.

Li 1. c.3. circa prin. & c. 7.circa fi. tomo 5.

1.2.q.44. artic.2.

Inf. q.49.ar. 3. ad 3. & 1. q.22. artic.1. cor.

Li.5.c.1. circa finē præcipue,to.5.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

relatione ad bonum commune, hoc eſt, niſi proprium pro communi bono ſit paratum, non recta ratione habetur. Et hoc probatur p Romanos non ex abdicatione fatua bonorum, ſed ex recta ratione propria bona pro communibus ſic ponebant, ut mallét propria non habere, communitate ea habente, quàm communitatem non habere, & ſe habere. Optimũ autem fuiſſet & ipſos, & communitaté habere.

Li.5. c.3. circa fin. uidetur inaui, tomo 5.

¶ *Super quæſt quadrageſimaſeptimæ articulum vndecimum.*

IN ar.11. eiuſdẽ q. dubium occurrit multiplex. Primum eſt, Quo pacto in virtute boni uiri includitur uirtus pricipis, cũ diſtinguantur ſpecie, ut in corpore ar. dicitur, prudẽtia monaſtica, quæ eſt uirtus boni uiri: & prudentia politica, quæ eſt uirtus principis. Secundum eſt, Quo pacto ualet ratio literæ, quia ad bonum uirum pertinet poſſe bene principari, & bene ſubiici. Ex hoc enim ſi ſequitur, ꝙ includat uirtutẽ principis, ſequitur etiam quòd includat uirtutem ſubditi, pari ratione. Et cũ uirtus principis diſtinguatur ſpecie a uirtute ſubditi, ut in litera dicitur ex Ariſtotele, ſequitur, quòd uirt[9] boni uiri icludat oppoſitas uirtutes. Tertium dubiũ eſt, quia falſum eſt, quòd ad bonum uirum ſpectet poſſe bene præeſſe, & ſubeſſe. Multi enim ſunt uiri boni, qui non poſſent bene præeſſe, ut experientia teſtatur. Quartum eſt dubiũ politicum in pręcedenti li. de q.9. Quare ſcilicet uirtus boni uiri magis identificatur uirtuti principis, quàm ciuis, ut dicatur, ꝙ eadem eſt uirtus boni uiri, & boni principis: & ꝙ non eſt eadem uirtus boni uiri, & boni ciuis, cùm etiam ad bonum ciuem ſpectet poſſe bene pręeſſe, & ſubeſſe, ut in eodẽ 3. Politicorum dicitur.

Lib.4.c.4. in titulo de Aelia familia, in fine.

Li.3. c.8. inter medium & fi. to.1.

Lib.5. c.1. a medio, to.5.

bonũ propriũ. ergo ẽt prudentia.

SED CONTRA eſt, quod Dominus dicit Matt.24. Quis putas eſt fidelis ſeruus, & prudens, quẽ coſtituit dominus ſup familiã ſuã?

RESPON. Dicendum, ꝙ* ſicut Philoſ. dicit in 6. Ethi. Quidã poſuerunt ꝙ prudentia non ſe extẽdit ad bonum commune, ſed ſolum ad bonum proprium. & hoc ideo, quia exiſtimabant quòd nõ oportet hominem quærere niſi bonum propriũ: ſed hęc æſtimatio repugnat charitati, quæ non quærit quæ ſua ſunt, ut dicitur 1. ad Corinth.13. Vnde & Apoſt. de ſeipſo dicit 1. ad Corint.10. Non quærens quod mihi utile ſit, ſed quod multis, ut ſalui fiant. Repugnat ẽt rõni rectæ, quæ hoc iudicat, quòd bonum commune ſit melius, quàm bonũ unius. Quia ergo ad prudẽtiam pertinet recte conſiliari, iudicare, & præcipere de his, per quæ peruenitur ad debitũ finẽ, manifeſtũ eſt, ꝙ prudẽtia non ſolum ſe hẽt ad bonũ priuatum unius hominis, ſed etiam ad bonũ cõmune multitudinis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philoſ. ibi loquitur de uirtute morali. Sicut autem omnis uirtus moralis relata ad bonum commune, dicitur legalis iuſtitia, ita prudentia relata ad bonum commune, uocatur prudẽtia politica. Nam ſic ſe hẽt politica ad iuſtitiam legalẽ, ſicut ſe hẽt prudentia ſimpliciter dicta ad uirtutem moralem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ille q quærit bonũ cõmune multitudinis, ex conſequenti etiam quærit bonum ſuũ propter duo. Primò quidem, quia bonum proprium non poteſt eſſe ſine bono communi uel familię, uel ciuitatis, aut regni. Vnde Maximus Valerius * dicit de antiquis Romanis, ꝙ mallebant eſſe pauperes in diuite imperio, quã diuites ĩ paupere imperio. Secundò, qa cũ hõ ſit pars domus, uel ciuitatis, oportet, quòd hõ conſideret quid ſit ſibi bonũ ex hoc, quòd ẽ prudẽs circa bonũ multitudinis. Bona. n. diſpõ partium accipitur ſecundũ habitudinem ad totum, quia vt* Aug. dicit in li. confeſſ. Turpis eſt omnis pars ſuo toti non conueniens, uel non congruens.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ etiam temperantia & fortitudo poſſunt referri ad bonum commune. Vnde de actibus earum dantur præcepta legis, ut dr̃ in 5.* Ethi. Magis tñ prudẽtia, & iuſtitia q̃ ptinent ad partem rõnalem, ad quam directe pertinent commu-

F nia, ſicut ad partem ſenſitiuam pertinent ſingularia.

ARTICVLVS XI.

Vtrum prudentia, quæ eſt reſpectu boni proprii, ſit eadem ſpecie cum ea, quæ ſe extendit ad bonum commune.

AD VNDECIMVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ prudẽtia, quæ eſt reſpectũ boni proprii, ſit eadẽ ſpecie cum ea, quæ ſe extendit ad bonum cõmune. Dicit. n. * Philoſo.
G ĩ 6. Eth. ꝙ politica, & prudẽtia idẽ habitus eſt: eſſe aũt, nõ idem ipſis. ¶ 2 Pręt. † Philoſ. dicit in 3. Politicę, quòd eadẽ eſt uirtus viri boni, & boni principis: ſed politica maximè eſt in principe, in quo eſt ſicut architectonica. cùm ergo prudẽtia ſit uirtus boni uiri, vr̃ ꝙ ſit idẽ habitus prudẽtia, & politica. ¶ 3 Præt. Ea, quorum unum ordinatur ad aliud, non diuerſificant ſpeciem, aut ſubiectum habitus: ſed bonum proprium, quod pertinet ad prudentiam ſimpliciter dictam ordinatur ad bonum com-
H mune, quod pertinet ad politicã. ergo politica, & prudentia non differunt ſpecie, neque ſecundum habitus ſubſtantiam.

SED CONTRA eſt, quòd diuerſę ſcientiæ ſunt politica, quæ ordinatur ad bonum commune ciuitatis: & œconomica, quę de his eſt, quæ pertinent ad bonũ cõmune domus, uel familiæ: & monaſtica, quæ eſt de his quæ pertinẽt ad bonũ unius pſonę. ergo pari rõne & prudẽtiæ ſunt ſpecies diuerſę, ſ̃m hãc diuerſitatẽ materię.
I RESPON. Dicendum, ꝙ ſicut ſupra * dictũ eſt, ſpecies habituũ diuerſificantur ſecundum diuerſitatẽ obiecti, quæ attenditur penes rõnem formalem ipſius. Ratio autem formalis omnium, quæ ſunt ad finem, attenditur ex parte finis, ſicut ex ſupra * dictis patet. Et ideo neceſſe eſt, quòd ex relatione ad diuerſos fines diuerſificentur ſpecies habitus. Diuerſi autem fines ſunt bonum proprium unius, & bonum familię, & bonum ciuitatis, & regni. Vñ neceſſe eſt, ꝙ pru-
K dentiæ differant ſpecie ſ̃m differentiam horum finium, ut. ſ. una ſit prudentia ſimpliciter dicta, q̃ ordinatur ad bonũ propriũ. Alia ãt eſt ęconomica, q̃ ordinatur ad bonum cõe domus, uel familiæ. Et tertia politica, quę ordinat̃ ad bonum cõe ciuitatis, uel regni.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Philoſ. non intendit dicere, ꝙ politica ſit idem ſecundum ſubſtantiam habitus cuilibet prudentię,

ſed prudẽtiæ, q̃ ordinatur ad bonum cõe: quæ quidem prudentia dicitur ſm communem rationẽ prudẽtia, prout. ſ. eſt q̃dã ratio recta agibiliũ. Dicitur aũt politica, ſm ordinẽ ad bonum cõmune.

Ad secundum dicẽdum, quòd * ſicut Philoſ. ibidem dicit. Ad bonum virum pertinet poſſe bene principari, & bene ſubijci. Et ideo in virtute boni viri includitur etiam virtus principis: ſed uirtus principis & ſubditi differt ſpecie, ſicut etiã virtus uiri & mulieris, vt ibidem dicitur.

Ad tertium dicendum, quòd etiam diuerſi fines, quorũ vnus ordinatur ad alium, diuerſificãt ſpeciem habitus, ſicut ſequeſtris, & militaris, & ciuilis differũt ſpecie, licet finis vnius ordinetur ad finem alteri⁹. Et ſimiliter licet bonũ vnius ordinetur ad bonum multitudinis, tamen hoc non impedit, quin talis diuerſitas faciat habitus differre ſpecie: ſed ex hoc ſequitur, quòd habitus, qui ordinatur ad finẽ vltimum, ſit principalior, & imperet alijs habitibus.

Articvlvs XII.

Vtrum prudentia ſit in ſubditis, an ſolum in principibus.

Ad dvodecimvm ſic ꝑceditur. Videtur, quòd prudẽtia nõ ſit in ſubditis, ſed ſolũ in principibus: Dicit. n. * Philoſ. in 3. Politic. quòd prudẽtia ſola eſt ꝓpria virtus principis: aliæ aũt virtutes ſunt cões ſubditorum, & principum: ſubditi autem nõ eſt virtus prudentia, ſed opinio vera.

¶ 2 Præt. In 1. Politic. dr̃, ꝙ ſeruus oĩno nõ habet quid cõſiliatiuũ, ſed prudẽtia facit bñ cõſiliatiuos, ut dr̃ in 6. † Ethi. ergo prudentia non cõpetit ſeruis, ſeu ſubditis.

¶ 3 Præt. Prudentia eſt præceptiua, ut ſupra* dictum eſt: ſed præcipere non pertinet ad ſeruos, vel ſubditos, ſed ſolum ad principes ergo prudentia non eſt in ſubditis: ſed ſolum in principibus.

Sed contra eſt, quod Phil. dicit in 6.† Ethi. ꝙ prudentiæ politicę ſunt duę ſpecies. Vna quę eſt legum poſitiua, quę pertinet ad principes, alia quæ retinet cõmune nomen politicæ, quæ eſt circa ſingularia: hmõi autem ſingularia peragere, pertinet etiã ad ſubditos: ergo prudẽtia nõ eſt ſolum principũ, ſed ẽt ſubditorũ.

Respon. Dicendũ, ꝙ prudentia in ratione eſt: regere ãt, & gubernare proprie rationis eſt. & iõ unuſquiſque inquantũ participat A de regimine, & gubernatione, intantum conuenit ſibi habere rõnem, & prudentiam. Manifeſtum eſt autem ꝙ ſubditi, inquantum eſt ſubditus, & ſerui, inquantum eſt ſeruus, non eſt regere & gubernare, ſed magis regi & gubernari: & ideo prudentia non eſt uirtus ſerui, inquantum eſt ſeruus, nec ſubditi, inquantum eſt ſubditus: ſed quia quilibet homo inquantũ eſt rationalis, participat aliq̃d de regimine ſecundum arbitrium B rõnis, intantum conuenit ei prudentiam habere. Vnde manifeſtũ eſt, ꝙ prudẽtia quidẽ in principe eſt ad modum artis architectonicæ, ut dr̃ in 6.* Ethi. in ſubditis ãt ad modum artis manu operantis.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ uerbum Philoſ. eſt intelllgendũ, ꝑ ſe loquendo, q̃a. ſ. prudentia nõ eſt uirtus ſubditi, inquãtũ hmõi.

Ad secvndvm Dicẽdũ, ꝙ ſeruus nõ hẽt quid conſiliatiuũ, inquantũ eſt ſeruus, ſic. n. eſt inſtrumentũ Dñi: eſt tamẽ cõſiliatiuus, C inquantum eſt animal rationale.

Ad tertivm Dicẽdũ, ꝙ ꝑ prudentiam homo non ſolum p̃cipit aliis, ſed ẽt ſibiipſi, ꝓut. ſ. rõ dr̃ præcipere inferiorib. uiribus.

Articvlvs XIII.

Vtrum prudentia poſſit eſſe in peccatoribus.

Ad decimvmtertivm ſic proceditur. Vr̃, ꝙ pruden- D tia poſſit eſſe in peccatorib. Dicit enim Dñs Luc. 16. Filii huius ſæculi prudẽtiores filiis lucis in generatione ſua ſunt: ſed filii huius ſæculi ſunt peccatores: ergo ĩ peccatoribus poteſt eſſe prudentia.

¶ 2 Præt. Fides eſt nobilior uirt⁹, quàm prudentia: ſed fides põt eẽ in peccatorib. ergo & prudentia.

¶ 3 Præt. Prudentis hoc opus maxime dicimus, bene conſiliari, ut dicitur in * ſexto: ſed multi peccatores ſunt boni conſilii. ergo multi peccatores habent prudentiam.

E Sed contra eſt, quod Philoſ. dicit in 6.† Ethicorũ. Impoſſibile eſt prudentem eſſe non entẽ bonum: ſed nullus peccator eſt bonus: ergo nullus peccator eſt prudens.

Respon. Dicendum, ꝙ prudẽtia dr̃ tripliciter. Eſt enim quædã prudentia falſa, uel per ſimilitudinem dicta. Cum. n. prudẽs ſit, qui bene diſponit ea, quæ ſunt agẽda propter aliquem bonũ finem, ille qui propter malum finẽ aliqua diſponit congruentia illi fini, hẽt

¶ Secundum eſt, ꝙ ciues ſunt in duplici differentia, quidam præclari, quidam cõmunes. & quòd licet virtus ciuis abſolute & uiri boni ſeparentur, virtus tamen boni viri, & præclari ciuis, eadem eſt ſubiecto: quoniam ad vtrunque ſpectat poſſe & ſcire bene præeſſe & ſubeſſe, ut ibidem ab Ariſtotele dicitur. Ratio ergo quare virtus boni viri & principis coeunt, eſt ſecundum Ariſtotelem: quia princeps tenet locum rationis præceptiuæ ſimpliciter, & non ad hoc, vel illud particulare. Ad perfectionem autem rationis præceptiuę ſimpliciter exigitur omnis moralis uirtus. Vnde etiã bene ſubeſſe debet ſcire, & poſſe principes, alioquin non bene præeſt. Ciuis autem abſolute locum tenet participantis rationem, vt nautæ in naui, cui nõ eſt opus, niſi ſecundum ſuum officium quod particulare eſt, bene ſe habere.

¶ Super quæſt. quadrageſimaſeptima articulum duodecimũ.

In artic. 12. dubiũ eſt, de qua prudentia eſt ſermo, monaſtica, an politica. Et eſt ratio dubij, quia argumẽta omnia ꝓ, & cõtra, ſunt de prudentia politica, ut pate intuenti. Determinatio autem corporis arti. & reſponſiones, ad prudẽtiam monaſtica declinãt, dum dicũt, quòd ſeruus inquantum habet rationis arbitriũ eſt animal rationale, eſt conſiliatiuus, habet prudentiam, præcipit ſibiipſi. Hæc enim monaſticę ſunt prudentiæ.

¶ Ad hoc dicĩt, quòd tot⁹ ſermo eſt de prudentia politica: ita quòd ſẽſus tituli eſt, An prudentia politica ſit in ſolis principibus, an etiam in ſubditis. Et ratio eſt, quia ſic ſolum ſaluatur ſermo formalis in argumentis pro, & contra, & concluſionibus de prudẽtia architectonice, & manualiter. Hæc eñ diſtinctio non monaſticæ, ſed politicæ prudentiæ eſt.

¶ Ad obiecta autem in oppoſitum dicitur, quòd ſubditus, ſeu ſeruus non eſt uelut mobile & organum irrationale, ſed rationale: & propterea ſecundum politicæ prudentiæ rationẽ obſeq: & ſeruire debet, & conſiliari ut ipſum decet, ne uelut brutum animal exequatur. Et ſimiliter imperare, ne propter iram, ebrietatem, timiditatem, dimittat ſeruire, ſibiipſi &c. Et hæc inferius in q. 50. art. 2. clarius patent. Li. 6. c. 8. circa pri. to. 5.

¶ Super quæſt. quadrageſimaſeptima articulum decimumtertium.

In art. 13. dubium occurrit circa illud. Prudentia uera, & ꝑfecta in peccatoribus eſſe non poteſt, cum ſuperius dictum ſit, quòd uirtutes morales acquiſitæ poſſunt eſſe ſine charitate, ac per hoc in peccatoribus.

¶ Ad hoc dicitur, q̃d ſermo literæ huius formaliter intellect⁹ eſt uerisſimus, & intelligendus eſt proportionaliter, quod ſcilicet prudentia infuſa non poteſt eſſe in peccatoribus ſimpliciter. Prudentia autem acquiſita non poteſt eſſe in peccatoribus infra uitæ naturalis terminos. Qui enim peccatores ſunt in his, quę ſolo naturali lumine dictantur, prudẽtes nõ ſunt prudentia acquiſita: & qui peccatores ſunt abſolute ſiue in naturaliter, ſiue in ſupernaturaliter notis, prudentia infuſa carent: ſed memento, quòd peccator reſpectu prudentiæ acquiſitæ, & infuſę non eodem modo ſumitur, quia unicus actus imprudentię tollit infuſam, non autem acquiſitam: & quia Author theologice loquitur de prudentia infuſa, & peccatorib⁹ ideſt exiſtentibus in mortali peccato etiã unico, intendere uidetur. Infr. q. 50. artic. 3. ad 2. & q. 51. ar. 1. ad 3. Et vir. q. 5. art. 2. cor. & ad 3. Li. 6. c. 5. circa prin. & c. 7. a med. tomo 5. Li. 6. c. 12. in fi. tom. 5.

¶ In eodem art. circa prudentiam imperfectam, ꝓpter defectũ

præcepti,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

præcepti, nota ꝙ defi cere in præcepto con tingit dupliciter. Primò deficiẽdo ab his, quæ ita ſunt neceſſaria ad finẽ totius vitæ, vt ſine his finis intentio vera non ſaluetur: ſecundò deficiendo ab his, quæ opportuna quidem ſunt ad finem, & ſine eis licet finis intentio ſaluetur, impeditur tamen illius via horum priuatione. Primo modo prudentia deficeret in præcepto ſimpliciter: ſecundo autem modo ſecundum quid, quia ibi a fine auerſio eſſet, & peccatum mortale: hic autem circa finem, & veniale. Et quia author de defectu ſimpliciter loquitur, ideo dixit ꝙ prudẽtia imperfecta ob defect. præcepti non eſt, niſi in malis.

¶In eod. ar. in reſponſione ad ſecundum, dubium eſſet, Quõ fides dicitur in ſui ratione nõ claudere appetitum recti operis, cùm fides ſit in intellectu moto a voluntate ad credendum Deo, quod eſt opus rectum: Sed hoc ceſſat ex eo, ꝙ author hoc ĩ loco diſtinguit rectũ opus contra cognitionem rectam, & vult prudentiam a fide differre in hoc, ꝙ iſta claudit in ſe appetitum recti operis rectitudine moris, ſeu charitatis: illa autem non, licet illa claudat in ſe appetitum recti operis rectitudine intellectuali, propter quod ĩ ſola cognitione non omnino, ſed ſic, rectum excludendo appetitum, conſiſtere dicitur.

¶Super queſtionis quadrageſimæſeptimę articulum decimũquartum, decimumquintum, & decimumſextum.

IN tribus artic. vltimis, q. 47. nihil aliud eſt ſcribendũ, niſi quòd pro vltimo, quõ. ſ. paſſio corrumpit ęſtimationẽ prudentiæ, videre potes quæ diffuſe ſcripſim⁹ in præcedenti libro, vbi declarauim⁹, quo modo qualis vnuſqſque eſt, talis finis ei videtur, & progreſsũ generationis prudentiæ.

1.2.q.58.ar.5.& q.85.arti.1.

falſam prudentiam, inquãtum illud quod accepit pro fine, nõ eſt uere bonum, ſed ſecundum ſimilitudinem, ſicut dicitur aliquis bonus latro. Hoc. n. modo poteſt ſecundum ſimilitudinem dici prudens latro, qui conuenientes uias adinuenit ad latrocinandum: & hmõi eſt prudẽtia, de qua Apoſt. dicit ad Rom. 8. Prudentia carnis mors eſt, quę. ſ. finem ultimũ conſtituit in delectatione carnis. Secũda autẽ prudẽtia eſt quidem uera, quia adinuenit uias accommodatas ad finem uere bonum, ſed eſt imperfecta duplici rõne. Vno modo, quia illud bonũ, quod accipit pro fine, non eſt cõmunis finis totius humanę uitę, ſed alicuius ſpecialis negotii, puta, cũ aliquis adinuenit uias accõmodatas ad negotiandum, uel ad nauigandũ, dr̃ prudens negotiator, uel nauta. Alio mõ, quia deficit in principali actu prudentiæ, puta, cùm aliqs recte conſiliatur, & bene iudicat etiam de his, quę pertinent ad totam uitam, ſed non efficaciter pręcipit. Tertia autem prudẽtia eſt & uera, & perfecta, quæ ad bonum finem totius uitæ recte conſiliat̃, iudicat, & præcipit. Et hęc ſola dicitur prudentia ſimpliciter, quæ in peccatoribus eſſe non poteſt: prima autem prudentia eſt in ſolis peccatoribus. Prudentia autem imperfecta eſt communis bonis, & malis, maximè illa quæ eſt imperfecta propter finem particularem. Nam illa quæ eſt imperfecta ꝑꝑ defectum principalis actus, ẽt non eſt niſi in malis.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ illud uerbũ Dñi intelligitur de prima prudẽtia: uñ non dr̃ ſimpliciter, quòd ſint prudentes: ſed in generatione ſua.

Ad secvndvm dicendum, quòd fides in ſui ratione non importat aliquam conformitatem ad appetitum rectorum operum, ſed rõ fidei cõſiſtit ĩ ſola cognitione: ſed prudẽtia importat ordinẽ ad appetitũ rectũ, tũ qa principia prudentiæ ſũt fines operabiliũ, de quibus aliqs hẽt rectã æſtimationem per habitus uirtutum moralium, quę faciunt appetitum rectum, uñ prudentia non põt eſſe ſine uirtutibus moralibus, ut ſupra* oſtenſum eſt: tum etiam prudentia eſt pręceptiua rectorum operum, quod non contingit niſi exiſtente appetitu recto. Vnde fides, licet ſit nobilior quàm prudentia propter obiectum, tamen prudentia ſecundum ſui rationem magis repugnat peccato, qđ ꝓcedit ex peruerſitate appetitus.

Ad tertivm dicendum, ꝙ peccatores poſſunt quidem eſſe bene conſiliatiui ad aliquem finẽ malum, uel ad aliquod particulare bonum. Ad finem autẽ bonũ totius uitę non ſunt bene conſiliatiui perfecte, quia conſilium ad effectum non perducunt. Vñ nõ eſt in eis prudentia, quæ ſe hẽt ſolum ad bonum: ſed ſicut Philoſ. dicit in 6.* Ethic. eſt in talibus dinotica, i. naturalis induſtria, quæ ſe hẽt ad bonum, & ad malum: uel aſtutia, quæ ſe habet ſolum ad malum, quam ſupra† diximus falſam prudentiam, uel prudẽtiam carnis.

Articvlvs XIIII.

Vtrum prudentia ſit in omnibus habentibus gratiam.

AD qvartvmdecimvm ſic proceditur. Videtur, ꝙ prudentia non ſit in omnibus habentibus gratiam. Ad prudentiam. n. requiritur induſtria quędam, per quam ſciant bene prouidere quę agenda ſunt: ſed multi habentes gratiam, carent tali induſtria. ergo non omnes habentes gratiam, habent prudentiam.

¶2 Præt. Prudens dr̃, qui eſt bene conſiliatiuus, ut* dictũ ẽ: ſed multi habẽt gratiã, qui nõ ſunt bene conſiliatiui, ſed neceſſe habẽt regi conſilio alieno. ergo non oẽs habentes gratiam, habent prudẽtiã.

¶3 Præt. Philoſo. dicit in 3. Top. quòd iuuenes nõ conſtat eẽ prudẽtes: ſed multi iuuenes habẽt gratiam. ergo prudentia non inuenitur in oĩbus gratiam habentibus.

Sed contra eſt, qđ nullus hẽt gratiã, niſi ſit uirtuoſus: ſed nullus põt eſſe uirtuoſus, niſi habeat prudentiã: dicit. n.* Greg. in 2. Moral. ꝙ cætere uirtutes, niſi ea q̃ appetunt, prudenter agant, uirtutes eẽ nequaquã pñt. ergo oẽs habentes gratiam habent prudentiam.

Respon. Dicendũ, ꝙ neceſſe eſt uirtutes eſſe connexas, ita ut q unã hẽt, oẽs habeat, ſicut ſupra* oſtenſum eſt. Quicũque aũt hẽt gratiam, hẽt charitatem. Vnde neceſſe eſt, quòd habeat oẽs alias uirtutes. Et ita cum prudentia ſit uirtus, ut* oſtenſum eſt, neceſſe eſt, quòd habeat prudentiam.

Ad primvm ergo dicẽdũ, quòd duplex eſt induſtria. Vna quidẽ, quę eſt ſufficiẽs ad ea quæ ſunt de neceſſitate ſalutis: & talis ĩduſtria datur omnibus habẽtibus grãm, quos unctio docet de oĩbus, ut dr̃ 1. Ioan. 2. Eſt autem alia induſtria plenior, ꝑ quã aliquis ſibi, & aliis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

poteſt prouidere nõ ſolũ de his, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutẽ, ſed ẽt de quibuſcũq; pertinẽtibus ad humanã uitã: & talis ĩduſtria non eſt in omnibus habẽtibus gratiã.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ illi qui indigent regi conſilio alieno, ſaltem in hoc ſibiipſis cõſulere ſciunt, ſi gratiam habẽt, ut aliorum requirant conſilia, & diſcernant conſilia bona a malis.

Ad tertivm dicẽdum, quòd prudentia acquiſita cauſat̃ ex exercitio actuum. Vnde indiget ad ſui generationem experimento, & tẽpore, ut dicitur in 2.* Ethic. Vnde non poteſt eſſe in iuuenibus nec ſecundum habitum, nec ſecundũ actũ: ſed prudẽtia gratuita cauſat̃ ex infuſione diuina. Vñ in pueris baptizatis nondum habẽtib⁹ uſũ rationis, eſt prudentia ſecundum habitum, ſed nõ ſecundũ actũ, ſicut & in amentibus. In his autẽ, q iã habent uſum rõnis, eſt ẽt ſecũdum actum, quãtum ad ea q̃ sũt de neceſſitate ſalutis: ſed per exercitium meretur augmẽtum quouſque perficiatur, ſicut & cęteræ uirtutes. Vnde & Apoſt. dicit ad Hebr. 5. quòd perfectorum eſt ſolidus cibus eorũ, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni, & mali.

Articvlvs XV.

Vtrum prudentia inſit nobis a natura.

Ad qvintvmdecimvm ſic ꝓceditur. Vr̃, quòd prudẽtia inſit nobis a natura. Dicit. n.* Philoſ. in 6. Ethi. ꝙ ea quæ pertinent ad prudentiam, naturalia uident̃ eſſe. ſ. ſyneſis, gnome, & huiuſmodi, non autem ea. quæ pertinẽt ad ſapientiam ſpeculatiuam: ſed eorum, quæ ſunt unius generis, eadem eſt originis ratio. ergo etiam prudentia ineſt nobis a natura.

¶ 2 Præt. Aetatum uariatio eſt ſecundum naturam: ſed prudentia conſequitur ætates, ſecundum illud Iob 12. In antiquis eſt ſapiẽtia, & in multo tempore prudentia. ergo prudentia eſt naturalis.

¶ 3 Præt. Prudẽtia magis cõuenit naturę humanæ, quã naturæ brutorum animalium: ſed bruta animalia habent quaſdam naturales prudentias, ut patet per * Philoſ. in 8. de hiſtoriis animalium. ergo prudentia eſt naturalis.

Sed contra eſt, quod † Philoſ. dicit in 2. Ethi. quòd uirt⁹ intellectualis plurimũ ex doctrina habet & generationem, & augmentum, iõ experimento indiget & tempore: ſed prudentia eſt uirtus intellectualis, ut ſupra* habitum eſt. ergo prudentia nõ ineſt nobis a natura, ſed ex doctrina, & experimento.

Respon. Dicendum, quòd ſicut ex* pręmiſſis patet, prudẽtia includit cognitionẽ & uniuerſalium, & ſingularium operabiliũ, ad quę prudens uniuerſalia principia applicat. Quantum ergo ad uniuerſalem cognitionem, eadẽ ratio eſt de prudẽtia, & ſciẽtia ſpeculatiua: quia utriuſq; prima prĩcipia uniuerſalia ſunt naturaliter nota, ut ex ſupra* dictis patet, niſi ꝙ principia communia prudẽtię ſunt magis connaturalia homini. Vt. n.* Philoſ. dicit in 10. Ethi. Vita, quæ eſt ſcd̃m ſpeculationẽ, eſt melior, q̃ quæ eſt ſecũdum hominem: ſed alia prĩcipia uniuerſalia poſteriora ſiue ſint rõnis ſpeculatiuæ, ſiue practicæ, non habẽtur per naturam, ſed per inuentionẽ ſ̃m uiam experimenti, uel per diſciplinam. Quantum autẽ ad particularem cognitionem eorum, circa quæ operatio cõſiſtit, eſt iterum diſtinguendum: qa operatio cõſiſtit circa aliquid, uel ſicut circa finẽ, uel ſicut circa ea, quę ſunt ad finem. Fines autem recti humanæ uitę ſunt determinati, & ideo poteſt eſſe naturalis inclinatio reſpectu horum finiũ: ſicut ſupra * dictum eſt, quòd quidam habent ex naturali diſpoſitione quaſdam uirtutes, quibus inclinãtur ad rectos fines, & per conſequens etiã habent naturaliter rectum iudicium de huiuſmodi finibus: ſed ea quæ ſunt ad finem in rebus humanis, non ſunt determinata, ſed multipliciter diuerſificantur ſecũdum diuerſitatem perſonarum, & negotiorum. Vnde quia inclinatio naturæ ſemper eſt ad aliqd determinatum, talis cognitio nõ poteſt homini ineſſe naturaliter, licet ex naturali diſpoſitione un⁹ ſit aptior ad huiuſmodi diſcernẽda, quàm alius, ſicut etiam accidit circa concluſiones ſpeculatiuarũ ſcientiarum. Quia ergo prudentia non eſt circa fines, ſed circa ea, quę ſunt ad finem, ut ſupra* habitum eſt, ideo prudentia non eſt naturalis.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd Philoſ. ibi loquitur de pertinentibus ad prudentiam, ſecũdũ quod ordinatur ad fines. Vnde ſupra præmiſerat, quòd principia ſunt eius, quod eſt gratia. i. finis, & propter hoc non facit inter ea mẽtionem de eubolia, quę eſt conſiliatiua eorum, quę ſunt ad finem.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ prudentia magis eſt

gularia ſe extendit. Probandum enim erat, quòd ad infinitas vias ratio hominis ſe extendit: quoniã hoc eſt oppoſitum eius, quod inuenitur ĩ brutis, quæ per determinatas vias procedendo, a natura prudentias ſortita ſunt ſuas. In litera autem probatur, quòd ad infinita ſingularia ſe extendit.

¶ Ad primum dubium dicitur, quòd diuerſitas finium, & diuerſitas viarum ad fines virtutum in hoc conueniunt, quòd tam fines, quàm viæ in infinitis ſaluantur ſingularibus: differunt autem in hoc, quòd rationes finiũ determinatæ ſunt, unde, & ratione comprehenduntur quot ſunt: rationes autem viarum indeterminatæ ſunt; quod ex hoc patet, ꝙ nulla ratione comprehendi poteſt, quot ſunt modi, quibus medium virtutis conſtituitur: ſed iuxta diuerſitatem perſonarum, locorum, tẽporum, inſtantium, operationum &c. tanta ſit diuerſitas, vt non ſolum indeterminata ſit nobis, ſed ſimpliciter infinita videatur, in potentia tamen. Huiuſmodi autem diuerſitas, quod ſpecifica ſit, patet ex authoritate huius literæ diuidentis indeterminationem mediorum contra determinationem finium. Conſtat enim finium determinationem eſſe ſpecificam: & per hoc inſinuatur, quòd mediorum indeterminatio eſt ſpecifica, ut ſicut affirmatio determinationis ponitur cauſa affirmationis naturalitatis: ita negatio determinationis mediorum ponitur cauſa negationis naturalitatis. Et ratione probatur. Minus enim uidetur, quòd ex finitis literarum elementis fiant infinitæ ſecundum ſpeciem diſtinctæ dictiones ob variam earum compoſitionem, quàm ex infinitis concurrentibus ſingularibus perſonarum, &cæt. reſultent infinitæ ſpecies modorum: quoniam facilius ex infinitis infinitas ſpecifica, quàm ex finitis fit: ſed conſtat ibi infinitatem ſpecificam: ergo rationale eſt & hic infinitatem ſpecificã ponere.

Art. 1. huius quæſt.

¶ Ad primam autem obiectionem in oppoſitũ, dicitur, quòd non inconuenit infinitas uiarum ſpecies ſub vnius ſpeciei prudentia cõtineri: quia ſub una formali ratione prudentiæ tota earum diuerſitas cõtinetur, ſicut ſub una grammatica infinitæ poſſunt dictiones cõtineri.

Ar. 2. & 3.

Art. 6. huius quæſt.

¶ Ad ſecundam autẽ dicitur, quòd hi modi non diſtinguuntur ſpecie in genere moris, niſi ſecũdũ quod diuerſarum ſunt virtutum, puta, prudentię, temperantiæ, &c. ſed diſtinguuntur ſpecie in genere uiæ humanæ: ita quòd vniuerſæ uiæ prudentiæ ſunt vnius ſpeciei, puta, prudentiæ. Sunt autem infinitarum ſpecierum uiæ humanæ: ſicut mas, & femina ſunt unius ſpeciei in genere animalis, puta, hominis, uel bouis. Sũt autem diuerſarum ſpecierum in genere ſexus, diſtinguuntur enim ut uię, quamuis non diſtinguãtur termino: ſicut arcus in infinitũ multiplicabiles ſuper pũcta ſemicirculi, diſtinguuntur, ut uiæ inter eoſdem terminos.

Lib. 10. ca. 7. & 8. tom. 5.

1.2. q. 63. ar. 1. & 2.

¶ Ad ſecundum dubium dicitur, quòd ex hoc, quòd ratio eſt infinitorum ſingulariũ, ſequitur, quòd ſit infinitorum modorum, qui ex uaria tot ſingularium concurrentia conſurgũt, ac per hoc, quod ſint infinitæ uię rationis ad finem: quod erat probandum. Ex hoc enim prouenit, quòd prudentia, quæ eſt recta ratio humanarũ uiarum, non poſſit eſſe naturalis: quia natura ad determinatam viam, & non ſolũ terminum inclinat, ut patet in naturalibus compoſitis, & operibus animalium irrationalium.

Art 6. huius quæſt.

¶ *Super*

in ſenibus non ſolum propter naturalem diſpoſitionem quietatis mo tibus paſſionum ſenſibilium, ſed etiam propter experientiam longi temporis.

Ad tertium dicendum, ꝙ etiã in brutis animalibus ſunt determinatæ viæ perueniendi ad finem. Vnde videmus, quòd omnia animalia eiuſdem ſpeciei ſimiliter operãtur: ſed hoc non poteſt eſſe in homine propter rationem eius, quæ, cũ ſit cognoſcitiua vniuerſalium, ad infinita ſingularia ſe extendit.

Articvlvs XVI.

Vtrum prudentia poſſit amitti per obliuionem.

1.2.q.53. ar. 1.cor. Et ver. q. 18 art.7. ad 6.

Ad decimvmsextvm ſic proceditur. Vr̃, quòd prudentia poſſit amitti per obliuionem. Scientia.n. cùm ſit neceſſariorũ, eſt certior q̃ prudentia, quę eſt contingentium operabilium: ſed ſcientia amittitur p obliuionẽ: ergo multo magis prudẽtia.

Lib.1. c.1.& 2.tom.5.

¶ 2 Præt. Sicut * Philoſ. dicit in 2. Ethi. Virtus ex eiſdem generatur, & corrũpitur cõtrario modo factis: ſed ad generationem prudẽtiæ neceſſarium eſt experimentũ, quod fit ex multis memorijs, vt dicitur in prin. * Meta. ergo cũ obliuio memoriæ opponatur, videtur quòd prudẽtia per obliuionẽ poſſit amitti.

Li.1.c.1. non lõge a prin. tom. 3.

¶ 3 Præt. Prudentia non eſt ſine cognitione vniuerſalium: ſed vniuerſalium cognitio poteſt per obliuionem amitti: ergo & prudentia.

Sed contra eſt, quod * Philoſo. dicit in 6. Ethic. quòd obliuio eſt artis, & non prudentiæ.

Lib. 6.c.5 in fine, tom.5.

Respon. Dicẽdum, ꝙ obliuio reſpicit cognitionem tm̃, & ideo per obliuionem poteſt aliquis artẽ totaliter perdere, & ſimiliter ſcientiam, quæ in ratione conſiſtunt: ſed prudẽtia nõ cõſiſtit in ſola cognitione, ſed ẽt in appetitu: quia, vt * dictum eſt, principalis eius actus eſt præcipere, quod eſt applicare cognitionem habitam ad appetendum, & operãdum. Et ideo prudentia non directe tollitur per obliuionem, ſed magis corrũpitur per paſſiones. Dicit.n.* Philoſo. in 6. Ethic. ꝙ delectabile, & triſte peruertit æſtimationem prudẽtiæ. Vnde Daniel. 13. dicitur. Species decepit te, & cõcupiſcentia ſubuertit cor tuum. & Exod. 23. dicitur. Ne accipias munera, quæ excæcant etiã prudentes. Obliuio tñ poteſt impedire prudentiam, inquantum procedit ad præcipiendum ex aliqua cognitione, quæ per obliuionem tolli poteſt.

Art.8. huius quæſt.

Lib.6.ca.5.a medio, to. 5.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ ſcientia eſt in ſola ratione, vnde de ea eſt alia ratio, vt ſupra * dictũ eſt.

In corp.art. & 1.2. q.53. ar.1.

Ad secvndvm dicendum, quòd experimẽtum prudentię nõ acquiritur ex ſola memoria, ſed ex exercitio recte præcipiendi.

Ad tertivm dicendũ, quòd prudẽtia principaliter conſiſtit non in cognitione vniuerſalium, ſed in applicatione ad opera, vt * dictum eſt: & ideo obliuio vniuerſalis cognitionis non corrũpit id, quod eſt principale in prudentia, ſed aliquod impedimentum ei affert, vt dictum eſt.

Ar.3. huius quæſt.

¶ *Super quæſtionem quadrageſimamoctauam.*

In q. 48. unico contẽta ar. nihil occurrit ſcribẽdum aliud, quàm ut partes quaſi integrales prudentiæ ita figantur in animo, & exercitatione firmentur in operibus, initium ſumendo a docilitate,

Qvaestio XLVIII.

De partibus prudentiæ, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderãdum eſt de partibꝰ prudentiæ. Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, Quę ſint ptes prudẽtię.

¶ Secundò, De partibꝰ quaſi integralibus eius.

¶ Tertiò, De partib. ſubiectiuis eius.

¶ Quartò, De partib. potẽtialibꝰ.

Articvlvs primvs.

Vtrum conuenienter aſſignentur tres partes prudentiæ.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur [...] nienter ſignentur tres partes pru[...] lius.n. in 2. Rhetoricæ, ponit tres partes p[...] memoriam, intelligentiam, & prud[...] bius autem † ſecundum ſententiam Pl[...] buit prudentiæ ſex ſ. rationem, intellec[...] ctionem, prouidentiam, docilitatem, & c[...] Ariſt. autem in 6. Eth. dicit ad prudentia[...] euboliam, ſyneſim, & gnomen. Facit [...] nem circa prudentiam de euſtochia & [...] ſu, & intellectu. Quidam autem alius Ph[...] dicit, ꝙ ad prudentiam decem pertin[...] ſolertia, prouidẽtia, regnatiua, militaris [...] nomica, dialectica, rhetorica, phyſica [...] ꝙ uel una aſſignatio ſit ſupflua, uel [...]

¶ 2 Præt. Prudentia diuiditur contra [...] politica, œconomica, dialectica, rhet[...] ſunt quædam ſcientiæ. non ergo ſunt [...] dentiæ.

¶ 3 Præt. Partes non excedunt totu[...] intellectiua, vel intelligentia, ratio, ſ[...] tas, non ſolum pertinent ad prudenti[...] ad omnes habitus cognoſcitiuos. ergo [...] poni partes prudentiæ.

¶ 4 Præte. Sicut conſiliari, & iudicar[...] ſunt actus rationis practicæ, ita etiam [...] pra habitum * eſt. ſicut ergo eubolia [...] dentię, quæ pertinet ad conſilium: & [...] me, quæ pertinent ad iudicium: ita [...] ni aliquid pertinens ad uſum.

¶ 5 Præt. Solicitudo ad prudentiam pe[...] ſupra dictum * eſt. ergo etiam inter pa[...] tiæ ſolicitudo poni debuit.

Respon. Dicendum, ꝙ triplex e[...] gralis, ut paries, tectum, & fundam[...] tes domus: ſubiectiua, ſicut bos & leo [...] nimalis: & potentialis, ſicut nutritiuum [...] ſunt partes animæ. Tribus ergo modis [...] gnari partes alicui uirtuti. Vno modo [...] nem partium integralium, ut ſ. illa dic[...] tes uirtutis alicuius, quæ neceſſe eſt co[...] perfectum actum uirtutis illius. Et ſic [...] meratis poſſunt accipi octo partes pru[...] quas enumerat * Macrobius, quibus a[...] ptima. ſ. memoria, quam ponit Tullius [...] ſiue ſolertia, quam ponit Ariſt. Nam [...] tię, etiam intellectus dicitur. Vnde Philo[...] 6. Ethi. Horum ergo oportet habere [...] tem eſt intellectus: quorum octo quinq[...] prudentiam ſecundum id, ꝙ eſt cognoſ[...] moria, rõ, intellectus, docilitas, & ſoler[...] alia pertinent ad eam ſecundum quod [...] ua, applicando cognitionem ad opus [...] circunſpectio, & cautio, quorum d[...] patet ex hoc, ꝙ circa cognitionem tria [...] randa. Primò quidem ipſa cognitio, [...] ritorũ, eſt memoria: ſi aũt præſentium [...] gentium, ſiue neceſſariorum, uocatur [...] ue intelligentia. Secundò ipſa cogn[...]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN